

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Стежко С.О., Кондратенко Н.Ю., Заїка В.Ф.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Навчальний посібник

ДУІКТ 2025 рік

Рекомендовано вченою радою Навчально-наукового інституту телекомунікацій Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
(протокол №8 від 13.10.2025)

Рецензенти:

Аташкаде Р. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Веселовська Н. О., кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету ПрАТ ВНЗ «Національна академія управління»

Зозуля Н. Ю., кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-аналітичної діяльності Національного транспортного університету

Стежко.С.О., Кондратенко Н.Ю., Заїка В.Ф. — Сучасні методи викладання у вищій школі. Навчальний посібник.— Київ: ДУІКТ., 2025, 100 с.

У навчальному посібнику системно викладено теоретико-методичні основи методів викладання у вищій школі. Особливістю застосування методів та методики викладання полягає у тому, що студент розглядається як складна динамічна система, яка здатна до самоорганізації та саморозвитку. Акцентовано увагу на компетентнісному підході, який орієнтує освітній процес не тільки на засвоєння теоретичного матеріалу, а й на формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях, працювати в команді, комунікувати, приймати рішення. У посібнику звернено увагу на те, як сучасні методи навчання сприяють формуванню в студентів внутрішньої мотивації до чесності, прозорості та наукової коректності. Навчальний посібник призначено для студентів, аспірантів і викладачів, бажають мати глибоке уявлення щодо сучасних методів викладання у вищій школі.

Передмова

У сучасних умовах розвитку вищої освіти викладач постає не лише перед завданням передати знання, а й організувати освітній простір, у якому здобувачі активно мислять, взаємодіють, приймають відповідальність за власне навчання. Традиційні підходи поступово поступаються місцем методам, що ґрунтуються на діяльності, суб'єктності та партнерській взаємодії викладача й студента. Саме тому виникає потреба осмислити та систематизувати сучасні методи викладання у вищій школі.

У цьому посібнику зосереджено увагу на тих інструментах і технологіях навчання, які допомагають зробити освітній процес більш гнучким, інтерактивним і зорієнтованим на результат. Матеріал пропонується як практичний орієнтир для аспірантів і молодих науково-педагогічних працівників, які лише формують власний стиль викладання і шукають ефективні методи роботи зі студентською аудиторією.

Особливе місце у посібнику відведено використанню цифрових технологій, що змінюють логіку взаємодії викладача і студента, відкриваючи можливості для дистанційного, змішаного та мобільного навчання. Цифрове освітнє середовище сьогодні стає не лише технічним інструментом, а простором співпраці, спільного створення знань і розвитку критичного мислення.

Також акцентовано увагу на компетентнісному підході, який орієнтує освітній процес не тільки на засвоєння теоретичного матеріалу, а й на формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях, працювати в команді, комунікувати, приймати рішення. Сучасні методи викладання розглядаються як засоби розвитку професійних і ключових компетентностей здобувачів вищої освіти.

Не менш важливою складовою є академічна доброчесність. Вона постає не як формальна вимога, а як культура відповідального ставлення до результатів власної та чужої праці. У посібнику звернено увагу на те, як

сучасні методи навчання сприяють формуванню в студентів внутрішньої мотивації до чесності, прозорості та наукової коректності.

№	Зміст	сторінки
1.	Передмова	3-4
2.	Понятійно-термінологічний апарат та інтеграційні процеси у методиці викладання у вищій школі	6-16
3.	Дидактичні основи підготовки управлінських кадрів у системі вищої освіти	17-24
4.	Організація навчального процесу у системі підготовки.	25-34
5.	Методичні основи викладання навчальних дисциплін.	35-42
6.	Організація практичної підготовки спеціалістів. Організація самостійної та індивідуальної роботи студентів	43-51
7.	Методологічні основи активізації навчального процесу	52-64
8.	Організація модульно-рейтингової та кредитно-модульної технологій навчання	65-71
9.	Кредитно-модульна технологія навчання	72-75
10.	Дидактичні основи управління навчально-творчою діяльністю	76-91
11.	Завдання для аспірантів	92-94
12.	Види практичних занять для аспірантів	95-97
13.	Невеликий глосарій ключових понять	98-99
14.	Список джерел	100

1. ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.

Розпочнемо з окреслення понятійно-термінологічного апарату методики викладання у вищій школі, оскільки саме чіткість понять і дефініцій визначає коректність подальших теоретичних узагальнень і практичних рекомендацій. Методика викладання у вищій школі розглядається як галузь педагогічного знання, що вивчає закономірності, принципи, форми, методи й технології організації освітнього процесу у закладах вищої освіти з урахуванням вікових особливостей, освітніх потреб і професійних орієнтирів здобувачів.

Понятійно-термінологічний апарат даної галузі включає такі ключові категорії, як *метод навчання, форма організації навчання, технологія навчання, компетентність, інтерактивність, рефлексія, академічна доброчесність, освітнє середовище*. Їх зміст не є раз і назавжди усталеним: він змінюється під впливом інтеграційних процесів у науці, розвитку цифрових технологій та трансформації сучасного університету.

Особливої уваги потребують інтеграційні процеси у методиці викладання у вищій школі, які проявляються у взаємопроникненні педагогіки, психології, методології науки, інформаційних технологій, комунікативістики. Така інтеграція сприяє формуванню нового бачення ролі викладача і студента, оновленню змісту навчання, появі інноваційних форм і методів організації аудиторної й позааудиторної роботи.

1.1. Базові поняття методики викладання у вищій школі: визначення і наукове тлумачення

Мета навчання — це заздалегідь визначений, педагогічно осмислений прогнозований результат освітнього процесу, що відображає очікувані зміни у знаннях, уміннях, цінностях, компетентностях і поведінці здобувачів освіти. Мета конкретизується у завданнях навчання і визначає зміст, методи та форми організації освітньої діяльності.

Завдання навчання — це конкретизовані кроки реалізації мети, що окреслюють, яких саме результатів необхідно досягти на окремому етапі навчального процесу (теми, модуля, дисципліни).

Принципи навчання — це вихідні, науково обґрунтовані положення, що визначають вимоги до організації, змісту та методів навчального процесу і забезпечують його цілісність та ефективність. Принципи виступають своєрідними «правилами» побудови навчання (науковості, системності, свідомості й активності, професійної спрямованості, індивідуалізації, інтерактивності тощо).

Метод навчання — це спосіб упорядкованої взаємодії викладача і студентів, спрямований на досягнення мети навчання та опанування змісту освіти. Методи характеризують, *як саме* здійснюється навчальна діяльність (словесні, наочні, практичні, інтерактивні, проблемно-пошукові та ін.).

Прийом навчання — елемент або складова методу, окремий конкретний крок у реалізації навчальних дій (постановка запитання, дискусія, порівняння, приклад, ілюстрація тощо).

Форма організації навчання — це зовнішнє вираження організації навчального процесу, що визначає порядок взаємодії викладача і здобувачів освіти (лекція, семінар, практичне заняття, тренінг, індивідуальна та групова робота, дистанційна форма тощо).

Технологія навчання — це системний комплекс способів, методів, прийомів і засобів організації освітнього процесу, спрямований на гарантоване досягнення запланованих результатів навчання. Технологія передбачає поетапність, алгоритмізацію дій викладача і студента, наявність чітких критеріїв оцінювання результатів.

Засоби навчання — це матеріальні та цифрові ресурси, що використовуються у процесі навчання (підручники, презентації, платформи дистанційного навчання, мультимедіа, віртуальні лабораторії тощо).

Навчання — це цілеспрямований процес взаємодії викладача і здобувачів освіти, у ході якого відбувається засвоєння знань, формування умінь, навичок і компетентностей, розвиток особистості студента.

Освітній процес — ширше поняття, що включає навчання, виховання, розвиток і саморозвиток здобувачів освіти у межах закладу вищої освіти.

1.2. Інформаційна сфера у вищій школі: правовий аспект

Сучасний освітній процес неможливо уявити поза інформаційною сферою, що охоплює створення, збирання, зберігання, опрацювання, поширення та використання інформації в різних формах. Цифровізація вищої освіти зумовлює не лише методичні зміни, а й потребу усвідомленого дотримання правових норм, які регулюють інформаційні відносини у закладах освіти.

Правовий аспект інформаційної сфери у вищій школі передбачає врегулювання питань авторського права, академічної доброчесності, захисту персональних даних, етичного використання цифрових ресурсів і сервісів. Викладач і здобувач освіти сьогодні виступають суб'єктами інформаційних правовідносин, а отже несуть відповідальність за коректність створення й використання освітнього контенту.

Особливого значення набуває дотримання **авторського права та суміжних прав** під час підготовки навчально-методичних матеріалів, використання електронних підручників, статей, мультимедійного контенту. Використання чужих текстів, ідей, таблиць, зображень без належного посилання суперечить як правовим нормам, так і принципам академічної доброчесності. Саме тому формування у студентів уміння коректно цитувати, посилалися і перефразовувати є важливою складовою навчального процесу.

У контексті розвитку цифрових платформ і дистанційного навчання актуальним є також питання захисту персональних даних, що стосуються результатів навчання, електронних портфоліо, запису занять, тестування. Організація освітньої діяльності має враховувати вимоги до

конфіденційності, добровільності згоди на обробку даних та безпечного зберігання інформації.

Правовий вимір інформаційної сфери тісно пов'язаний із культурою академічної доброчесності. Плагіат, самоплагіат, фабрикація чи фальсифікація результатів не лише порушують етичні норми науки, а й мають правові наслідки. Тому завдання викладача полягає не лише у контролі, а й у створенні таких методик і технологій навчання, які стимулюють власну інтелектуальну діяльність студентів і зменшують спокусу до недоброчесних практик.

Отже, правовий аспект інформаційної сфери у вищій школі є невід'ємною складовою підготовки сучасного викладача. Усвідомлення прав і обов'язків у роботі з інформацією, відповідальне ставлення до інтелектуальної власності та захисту даних формує нову культуру навчання, що поєднує свободу доступу до знань із повагою до закону та етичних норм.

1.2.1. Академічна доброчесність як правова й ціннісна категорія

Академічна доброчесність у сучасній вищій школі розглядається не лише як сукупність установлених правил, а як внутрішня культура науково-освітньої спільноти. З одного боку, вона має чітке правове підґрунтя, закріплене у законодавстві та внутрішніх документах закладів вищої освіти. З іншого — академічна доброчесність є системою особистісних цінностей, що виявляються в повазі до інтелектуальної праці, відповідальності за результати навчання і досліджень, готовності діяти чесно навіть за відсутності зовнішнього контролю.

Як правова категорія, академічна доброчесність пов'язана з дотриманням норм авторського права, правил цитування, коректного використання джерел, а також із недопущенням плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів. Порушення цих норм має не лише моральні, а й юридичні наслідки: від анулювання результатів оцінювання до відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Тому розуміння правового змісту академічної доброчесності є необхідною

складовою професійної підготовки майбутнього науково-педагогічного працівника.

Як ціннісна категорія, академічна доброчесність виходить за межі формальних вимог. Йдеться про формування внутрішніх переконань студента і викладача: чесно працювати, не привласнювати чуже, не маніпулювати результатами, критично мислити і поважати думку іншого. Саме на рівні цінностей формується готовність обирати доброчесні практики навіть тоді, коли «швидкі» і нечесні рішення здаються простішими. У цьому контексті академічна доброчесність постає як інтегрована характеристика зрілої особистості й культури наукової комунікації.

Викладання у вищій школі відіграє провідну роль у становленні цієї культури. Важливо не лише контролювати, а й так організовувати навчальний процес, щоб студенти мали можливість створювати власні тексти, продукувати ідеї, отримувати підтримку в роботі з джерелами. Методи навчання, що передбачають дослідницькі завдання, проєктну діяльність, дискусію, сприяють появі усвідомленої мотивації до академічної чесності, а не лише страху перед покаранням.

Таким чином, академічна доброчесність у вищій школі синтезує правову регламентацію і ціннісні орієнтири. Саме поєднання цих вимірів дає можливість не тільки запобігати порушенням, а й формувати відповідальну академічну спільноту, яка поважає закон, науку і людину.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ	
Правовий вимір	Ціннісний вимір
норми авторського права	внутрішня мотивація
правила цитування	повага до інтелектуальної праці
відповідальність за порушення	чесність і відповідальність
регламенти ЗВО	культура наукової комунікації

Міні-дослідження-спостереження

Практика роботи зі студентами свідчить, що ставлення до академічної доброчесності змінюється тоді, коли:

- пояснюється не лише «що не можна», а навіщо це потрібно;
- студенти отримують чіткі інструкції щодо цитування і перефразування;
- завдання мають дослідницький характер і передбачають авторський внесок;
- результати навчання обговорюються відкрито, а помилки розглядаються як ресурс розвитку.

Такі підходи дозволяють поступово знижувати рівень академічних порушень і водночас підвищувати усвідомленість та самостійність здобувачів освіти.

1.2.2. Основні види порушень академічної доброчесності: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація

Розглядаючи академічну доброчесність як правову та ціннісну категорію, важливо окреслити найбільш поширені види її порушень. Їх розуміння допомагає не лише запобігати недоброчесним практикам, а й формувати усвідомлене ставлення до власної наукової та навчальної діяльності.

Плагіат — це привласнення результатів чужої інтелектуальної праці: текстів, ідей, даних, висновків, графіків, таблиць без належного посилання на автора. Плагіат може бути прямим (дослівне копіювання) або прихованим (перефразування без посилання), але в обох випадках спотворюється авторство та порушуються етичні й правові норми. У вищій школі плагіат особливо небезпечний тим, що нівелює цінність особистої роботи студента і підриває довіру до результатів навчання та дослідження.

Самоплагіат полягає у повторному використанні власних раніше опублікованих чи поданих до оцінювання текстів або їх значних фрагментів без відповідного зазначення цього факту. Формально автор не привласнює чужого, але вводить читача в оману щодо новизни матеріалу. Самоплагіат порушує принципи чесності наукової комунікації та суперечить вимогам до оригінальності результатів дослідження.

Фабрикація — це вигадування неіснуючих даних, джерел, результатів експериментів чи спостережень і подання їх як справжніх. Така практика не просто порушує академічні правила — вона руйнує науковий зміст навчальної чи дослідницької роботи, створюючи уявні, не підтверджені реальністю результати.

Фальсифікація означає свідоме спотворення реальних даних: їх відбір, зміну, перекручення з метою отримання «бажаних» висновків. На відміну від фабрикації, де дані вигадуються, при фальсифікації вони існують, але подаються неправдиво. Такі дії суперечать самій природі науки, адже підмінюють об'єктивність суб'єктивними інтересами.

До порушень академічної доброчесності також належать:

- списування під час контрольних заходів;
- використання заборонених підказок чи сторонньої допомоги без зазначення;
- замовлення та виконання робіт іншими особами замість студента;
- недобросовісне рецензування, упереджені оцінки.

Важливо підкреслити, що більшість таких порушень виникає не лише через бажання отримати результат швидко, а й через недостатнє розуміння правил наукового письма, культури цитування, організації власної дослідницької діяльності. Саме тому роль викладача полягає не тільки в контролі та санкціях, а передусім у навчанні студентів працювати з джерелами, критично мислити, планувати час і відповідально ставитися до результатів своєї праці.

1.3. Інтеграційні процеси у методиці викладання у вищій школі: педагогіка, ІТ та психологія

Сучасна методика викладання у вищій школі формується на перетині кількох наукових галузей. Вона вже не обмежується виключно педагогічними підходами, адже розвиток цифрових технологій та осмислення психологічних механізмів навчання докорінно змінюють характер освітнього процесу. Саме інтеграція педагогіки, інформаційних технологій та психології

сьогодні визначає оновлене бачення ролі викладача, студента та самої освітньої взаємодії.

Педагогічна складова інтеграційних процесів пов'язана із переосмисленням традиційних принципів і методів навчання. Йдеться про перехід від трансляції знань до організації активної пізнавальної діяльності здобувачів освіти, упровадження компетентнісного підходу, розширення спектра інтерактивних методів, навчальних проєктів, дослідницьких завдань. Педагогіка задає ціннісні орієнтири освіти, визначає мету, результати і логіку побудови навчального процесу.

Інформаційні технології відіграють роль потужного інструмента реалізації цих педагогічних ідей. Цифрове освітнє середовище дає можливість організовувати змішане та дистанційне навчання, застосовувати електронні платформи, віртуальні лабораторії, інтерактивні тренажери, сервіси для спільної роботи. Використання ІТ дозволяє індивідуалізувати навчання, розширює доступ до інформаційних ресурсів, робить навчальну взаємодію більш мобільною і відкритою. Водночас воно потребує формування цифрової грамотності як у викладача, так і у студента.

Психологічний компонент інтеграційних процесів зосереджується на розумінні внутрішніх механізмів навчання: мотивації, уваги, пам'яті, емоційного стану, рефлексії. У центр ставиться не просто студент як об'єкт навчання, а особистість із власним досвідом, потребами, темпом пізнання. Сучасні методи викладання враховують різні стилі навчання, роль емоцій у сприйнятті інформації, важливість психологічної безпеки освітнього середовища та підтримки навчальної мотивації.

Отже, інтеграційні процеси у методиці викладання у вищій школі можна охарактеризувати як об'єднання педагогічних цілей, технологічних можливостей і психологічного розуміння людини. Саме на цьому перетині виникають нові форми й технології навчання: змішане навчання, перевернутий клас, проблемно-орієнтоване та проєктне навчання, використання освітніх платформ і цифрових симуляторів. Така інтеграція

забезпечує не лише засвоєння знань, а й розвиток компетентностей, критичного мислення, здатності до співпраці та самоосвіти.

1.4. Інтеграційні процеси у методиці викладання у вищій школі

Сучасна вища школа розвивається у контексті потужних інтеграційних процесів, які змінюють не лише її зовнішні форми, а й внутрішню логіку організації навчання. Вони зумовлені глобалізацією освіти, швидким розвитком інформаційних технологій, компетентнісною орієнтацією підготовки фахівця та зростанням ролі особистісного виміру навчання. У результаті методика викладання у вищій школі дедалі більше виходить за межі традиційно педагогічної проблематики та перетворюється на міждисциплінарну галузь знання.

Інтеграція проявляється насамперед у поєднанні теорії та практики навчання. Відбувається поступовий перехід від моделі передавання знань до моделі створення освітніх ситуацій, у яких студент навчається діяти, приймати рішення, співпрацювати. Саме тому посилюється значення проєктної, дослідницької, симуляційної діяльності, навчання в професійно орієнтованих контекстах. Методика викладання орієнтується не лише на «що вивчати», а й на «як діяти зі знанням».

Важливим інтеграційним напрямом є поєднання педагогіки з інформаційними технологіями. Цифрові інструменти перестають бути лише допоміжними засобами і стають органічною частиною навчального середовища. Онлайн-платформи, хмарні сервіси, віртуальні лабораторії, штучний інтелект розширюють можливості викладання, індивідуалізують навчальні траєкторії, дають змогу поєднувати аудиторну і дистанційну форми роботи. Разом із тим така інтеграція вимагає високого рівня цифрової культури і від викладача, і від студента, а також усвідомлення етичних та правових наслідків використання цифрових технологій.

Не менш вагомим є інтегрування методики викладання з психологією навчання. Поступово посилюється увага до внутрішніх процесів, які супроводжують освітню діяльність: мотивації, емоційної залученості,

розвитку критичного мислення, механізмів саморегуляції. Викладачеві вже недостатньо володіти тільки предметним змістом; він має розуміти особливості сприйняття інформації дорослими, враховувати індивідуальні відмінності студентів, підтримувати сприятливий психологічний клімат у групі. Інтеграція з психологією допомагає будувати навчання як партнерську взаємодію, а не як односторонню трансляцію знань.

Інтеграційні процеси у методиці викладання у вищій школі проявляються також у зближенні навчальної і наукової діяльності. Студент дедалі частіше розглядається як учасник дослідницького процесу, який не лише засвоює готовий матеріал, а й долучається до його створення: готує наукові повідомлення, проводить міні-дослідження, працює з даними, презентує результати. Поєднання навчання і науки формує відповідальне ставлення до інформації та сприяє утвердженню академічної доброчесності.

Отже, інтеграційні процеси у вищій школі не є зовнішнім модним трендом — вони змінюють саму філософію навчання. У центр освітнього процесу постає особистість студента, а методика викладання постає як динамічна система, що поєднує педагогічні цілі, психологічні закономірності розвитку особистості та широкі можливості сучасних цифрових технологій. Саме ця інтеграція забезпечує підготовку фахівця, здатного діяти в умовах складного інформаційного суспільства, відповідально, критично і творчо.

Інтеграційні процеси у методиці викладання: схема

ПЕДАГОГІКА	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	ПСИХОЛОГІЯ
компетентнісний підхід	цифрові платформи	мотивація та залучення
інтерактивні методи	віртуальні лабораторії	критичне мислення
проектна діяльність	дистанційне та змішане навчання	рефлексія і саморегуляція
дослідницькі завдання		психологічний клімат

Коротка характеристика схеми:

Педагогіка задає ціннісні та методологічні орієнтири: що і навіщо навчати, як формувати компетентності та організовувати навчання.

Інформаційні технології забезпечують нові способи організації та реалізації навчального процесу, роблять його мобільним, інтерактивним, адаптованим.

Психологія формує умови ефективного навчання, враховує мотивацію, емоційний стан та індивідуальні особливості студентів, підтримує партнерські відносини у навчанні.

Ця схема показує, що інтеграційні процеси у методиці викладання — це не суміжні, а взаємопроникні компоненти: педагогіка, ІТ і психологія взаємодіють у динамічній системі, що забезпечує сучасний освітній процес.

Система вищої освіти в інформаційному суспільстві перетворюється на основний генератор соціального розвитку.

Тому інституційні та структурно-функціональні зміни в Україні можуть стати чинником формування нової культури, нової моралі, нової орієнтації та розвитку нових компетентностей, що послугують початку процесу трансформації індивідуальної траєкторії розвитку особистості.

2. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підготовка управлінських кадрів у вищій школі потребує системного підходу, який поєднує педагогічні принципи, компетентнісний підхід та сучасні методи навчання. Дидактичні основи цієї підготовки визначають логіку побудови освітнього процесу, формують зміст навчання, методи та форми взаємодії викладача й студента. Особливістю навчання майбутніх управлінців є його орієнтація не лише на засвоєння теоретичних знань, а й на розвиток практичних умінь приймати управлінські рішення, аналізувати ситуації, організовувати діяльність колективу та ефективно комунікувати у професійному середовищі.

Дидактичні основи підготовки управлінських кадрів включають організацію навчальної діяльності, вибір адекватних методів і технологій, створення умов для розвитку критичного мислення та управлінських компетентностей. Значну роль відіграють інтерактивні форми навчання, кейс-методи, моделювання управлінських ситуацій та використання цифрових платформ, що дозволяють студентам формувати навички самостійного пошуку інформації, аналітичної роботи та прийняття рішень. Такий підхід забезпечує комплексний розвиток фахівця, готового до викликів сучасного освітнього та професійного середовища.

2.1. Концепція підготовки управлінських кадрів

Концепція підготовки управлінських кадрів у системі вищої освіти визначає основні цілі, принципи та підходи, що орієнтовані на формування компетентного, професійно гнучкого та соціально відповідального фахівця. Вона поєднує освітні стандарти, вимоги сучасного ринку праці та педагогічні засади організації навчального процесу, забезпечуючи системність і послідовність у підготовці майбутніх управлінців.

Основна ідея концепції полягає в інтеграції теоретичних знань, практичних навичок і управлінської культури. Підготовка кадрів здійснюється через поєднання аудиторної та позааудиторної роботи,

практичних кейсів, проєктів і дослідницької діяльності, що сприяє розвитку аналітичного мислення, уміння приймати обґрунтовані рішення та ефективно взаємодіяти в команді. Такий підхід забезпечує не лише професійний розвиток студента, а й формування його ціннісних орієнтирів та внутрішньої мотивації до відповідальної діяльності в освітньому та управлінському середовищі.

КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ		
Теорія	Практика	Компетентності
фундаментальні управлінські знання	кейс-методи	професійні компетентності
економіка, право, організація	проєктна діяльність	комунікативні компетентності
педагогічні основи	Моделювання управлінських ситуацій	аналітичні компетентності
	стажування, практикуми	цифрові та інформаційні компетентності
		соціальні та етичні компетентності

Коротка класифікація складових

Теорія

Включає фундаментальні знання з управління, економіки, права, педагогіки та психології.

Формує логічне та концептуальне підґрунтя для прийняття рішень та планування управлінської діяльності.

Практика

Реалізується через кейси, проєкти, симуляції та стажування.

Забезпечує набуття практичних навичок, уміння аналізувати ситуації та приймати ефективні рішення.

Компетентності

Інтегрують знання та навички, формують готовність діяти у професійному середовищі.

Включають професійні, комунікативні, аналітичні, цифрові та соціально-етичні компетенції.

2.2. Дидактичні основи педагогічного процесу

Дидактичні основи педагогічного процесу у вищій школі визначають зміст, структуру та організацію навчання, спрямованого на формування професійних, управлінських та соціальних компетентностей здобувачів освіти. Вони виступають теоретичною основою для вибору методів, технологій і форм навчальної діяльності, забезпечуючи цілісність, системність та ефективність освітнього процесу. У центрі дидактики постає не лише передача знань, а й активне формування умінь застосовувати їх у професійній практиці, аналітичного та критичного мислення, здатності приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Дидактичні основи поєднують принципи навчання, закономірності розвитку особистості, психологічні механізми сприйняття й засвоєння інформації, а також сучасні цифрові та інтерактивні технології. Саме через їхнє впровадження педагогічний процес стає не формальним, а цілісним і результативним: студенти отримують можливість не лише засвоювати теоретичні знання, а й моделювати професійні ситуації, працювати з інформацією, аналізувати, рефлексувати та формувати власні компетентності. Таким чином, дидактичні основи педагогічного процесу визначають структуру освітньої діяльності, що забезпечує цілісну підготовку майбутніх управлінців і сприяє розвитку їхніх професійних і особистісних якостей.

2.2.1. Ключові складові дидактичних основ педагогічного процесу

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ			
Мета та завдання	Принципи	Методи і форми	Засоби та технології
формування компетентностей	системність і послідовність	лекції, семінари, практикуми	цифрові платформи та хмарні сервіси
розвиток професійних умінь	науковість	кейс-методи, проекти	мультимедіа, віртуальні лабораторії
підготовка до управлінської	свідомість і активність	моделювання управлінських	програмне забезпечення

		ситуацій діяльності	для моделювання
	індивідуалізація та диференціація		ресурси дистанційного та змішаного навчання
	інтерактивність та партнерство		

Короткий опис складових:

Мета та завдання педагогічного процесу

Орієнтовані на формування компетентного, гнучкого та соціально відповідального фахівця.

Конкретизуються через завдання на різних етапах: модуль, курс, практичне заняття.

Принципи

Системність, науковість, активність, індивідуалізація та інтерактивність визначають підхід до організації навчання.

Вони створюють цілісну логіку процесу та гарантують ефективність навчання.

Методи і форми

Забезпечують реалізацію мети та завдань через конкретні педагогічні дії.

Включають традиційні (лекції, практикуми) та сучасні (кейси, проєкти, моделювання, інтерактивні технології).

Засоби та технології

Створюють умови для ефективного навчання, використовуючи цифрові ресурси, мультимедіа, віртуальні лабораторії та інтерактивні платформи.

Забезпечують адаптацію навчання до сучасних вимог та цифрового середовища.

Логічний зв'язок дидактичних складових педагогічного процесу відображає послідовність і взаємозалежність його елементів — мети, принципів, методів, засобів та очікуваного результату.

Мета визначає орієнтири навчання, задає кінцеву точку, до якої прагне педагогічний процес, і формує очікуваний рівень компетентності студента.

Принципи навчання встановлюють правила і підходи, які забезпечують системність, активність, індивідуалізацію та інтерактивність навчального процесу. *Методи та форми* реалізують ці принципи у конкретній діяльності, дозволяючи студенту засвоювати знання, розвивати уміння та критичне мислення. *Засоби, зокрема цифрові технології, мультимедіа та інтерактивні платформи*, підтримують методи та створюють умови для ефективного, сучасного та динамічного навчання.

У *результаті* поєднання всіх цих складових формується цілісний педагогічний процес, де знання, практичні навички та компетентності інтегруються у готовність студента до професійної діяльності. Діаграма логічного зв'язку наочно демонструє цю взаємозалежність: від мети і принципів через методи та засоби до кінцевого результату, підкреслюючи, що кожен елемент виконує свою функцію і безпосередньо впливає на ефективність підготовки компетентного управлінця. Така модель дозволяє викладачу системно організувати навчальний процес, а студенту — усвідомлено будувати власну навчальну траєкторію.

Діаграма логічного зв'язку дидактичних складових

<i>МЕТА ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ</i> (формування компетентного управлінця)
<i>ПРИНЦИПИ</i> (системність, активність, індивідуалізація, інтерактивність, науковість)
<i>МЕТОДИ</i> (лекції, семінари, практикуми, кейси, проєкти, моделювання, дискусії)
<i>ЗАСОБИ</i> (цифрові платформи, мультимедіа, віртуальні лабораторії, хмарні сервіси,

<i>дистанційні технології)</i>
РЕЗУЛЬТАТ <i>(розвинені компетентності, практичні уміння, аналітичне мислення, готовність до управлінської діяльності)</i>

Пояснення логіки діаграми

Мета задає кінцеву орієнтацію всього процесу — підготовка компетентного управлінця.

Принципи визначають підхід і правила організації навчання.

Методи реалізують принципи у конкретній діяльності, забезпечуючи засвоєння знань і розвиток навичок.

Засоби підтримують методи, створюючи умови для ефективного навчання, особливо у цифровому середовищі.

Результат — інтеграція знань, умінь і ціннісних орієнтирів, що формує готового до професійної

2.3. Структура вищої освіти, рівні підготовки спеціалістів, система вищих навчальних закладів

Сучасна система вищої освіти України характеризується багаторівневою структурою, що забезпечує послідовне формування знань, умінь і компетентностей здобувачів освіти. Вона об'єднує різні типи закладів вищої освіти, кожен із яких виконує специфічні освітні та наукові функції, визначені законодавством та стандартами освіти. Така структурна організація дозволяє створювати чіткі траєкторії навчання, забезпечуючи розвиток компетентностей на кожному етапі і підготовку фахівців, здатних ефективно діяти у професійній та управлінській сфері.

Рівні підготовки спеціалістів відображають поступовий і системний підхід до навчання, поєднуючи бакалаврський, магістерський та освітньо-науковий рівні. Кожен із них визначає обсяг, зміст і глибину засвоєння знань, а також форму компетентнісного розвитку здобувача. Такий підхід дозволяє поетапно формувати професійні, управлінські та соціальні компетентності,

інтегруючи знання, практичні навички та ціннісні орієнтири, що є ключовим для підготовки сучасного управлінця у системі вищої освіти.

Таблиця 2.1. Система вищої освіти України: рівні підготовки та типи закладів

Рівень підготовки	Основні завдання та компетентності	Типи закладів вищої освіти	Орієнтовна тривалість навчання
Бакалавр	Формування базових знань та умінь, розвиток загальнонавчальних і комунікативних компетентностей, підготовка до подальшого навчання або професійної діяльності	Університети, академії, інститути, коледжі (у складі закладу ВО)	3–4 роки
Магістр	Поглиблене опанування спеціальності, розвиток аналітичного мислення, управлінських та професійних компетентностей, готовність до самостійної професійної діяльності	Університети, академії, інститути	1–2 роки після бакалавра
Освітньо-науковий (PhD)	Формування наукової компетентності, здатності до проведення досліджень, публікаційної та управлінської діяльності в науково-освітньому середовищі	Університети, науково-дослідні інститути, академії	3–4 роки після магістра
Доктор наук (посадовий рівень)	Високий рівень наукової та управлінської експертизи, здатність очолювати наукові та освітні проєкти, формування стратегічних компетентностей	Науково-дослідні установи, університети, академії	Залежно від напрямку та спеціальності

Пояснення таблиці:

Рівні підготовки відображають послідовність навчання: від базового засвоєння знань до формування науково-управлінських компетентностей.

Основні завдання та компетентності підкреслюють, що кожен рівень орієнтований на розвиток певного комплексу знань, умінь і ціннісних орієнтирів.

Типи закладів вищої освіти відображають організаційно-структурний аспект системи, де реалізується навчальний процес.

Тривалість навчання показує часову логіку підготовки фахівців на кожному рівні, забезпечуючи планування освітньої траєкторії студента.

Висновки до теми

Дидактичні основи підготовки управлінських кадрів формують цілісну структуру навчального процесу, поєднуючи теоретичну підготовку з практичною діяльністю та інтеграцією педагогічних, психологічних і цифрових компонентів. Вони забезпечують системність, послідовність і наукову обґрунтованість освіти, створюючи фундамент для розвитку професійних, управлінських і аналітичних компетентностей студента.

Основними складовими дидактичних основ є мета і завдання навчання, педагогічні принципи, методи та форми навчальної діяльності, а також сучасні засоби і технології. Їх взаємозв'язок забезпечує ефективне формування компетентностей, розвиток критичного мислення, управлінських навичок і ціннісних орієнтирів, що є ключовими для підготовки компетентного і соціально відповідального управлінця у системі вищої освіти.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ

Організація навчального процесу у системі підготовки управлінських кадрів у вищій освіті є ключовим чинником ефективності формування професійних, управлінських і соціальних компетентностей здобувачів освіти. Вона охоплює планування навчальної діяльності, вибір методів і технологій навчання, визначення форм контролю знань і умінь, а також створення умов для активної, самостійної та дослідницької роботи студентів. Правильна організація процесу дозволяє поєднати теоретичні знання з практичними навичками, стимулює розвиток критичного мислення та сприяє формуванню ціннісних орієнтирів майбутніх управлінців.

Особлива увага в організації навчання приділяється інтеграції педагогічних, психологічних і цифрових технологій, що забезпечує сучасний, динамічний та адаптований освітній процес. Акцент робиться на активні форми навчання, кейс-методи, проєктну діяльність, моделювання управлінських ситуацій та використання цифрових платформ. Такий підхід дозволяє створити навчальне середовище, у якому студент стає активним учасником процесу, здатним самостійно приймати рішення, аналізувати інформацію і реалізовувати набуті компетентності в реальних професійних умовах.

3.1. Навчальний графік, робочі програми і тематичні плани

Навчальний графік, робочі програми та тематичні плани є фундаментальними елементами організації навчального процесу у системі підготовки управлінських кадрів. Вони забезпечують чітку структурування освітньої діяльності, визначають послідовність освоєння навчального матеріалу, а також дозволяють ефективно планувати ресурси, час та форми навчання. Така системність створює умови для послідовного формування

компетентностей, розвитку практичних умінь і готовності студентів до виконання професійних управлінських завдань.

Робочі програми та тематичні плани конкретизують зміст навчання, визначають його цілі, обсяг матеріалу, методи та форми контролю знань і навичок. Навчальний графік, у свою чергу, забезпечує координацію всіх освітніх компонентів на різних рівнях підготовки та дозволяє організувати інтеграцію теоретичної, практичної та дослідницької діяльності студентів. Такий підхід гарантує не лише системність і логічну послідовність навчання, а й оптимальне поєднання традиційних та інноваційних методів підготовки сучасного управлінця.

Таблиця 3.1. Зв'язок навчального графіка, робочих програм і тематичних планів із метою та результатом навчання

Компонент організації навчання	Основне призначення	Взаємозв'язок із метою навчання	Вплив на результат навчання
Навчальний графік	Планування навчальної діяльності у часі, координація дисциплін та форм навчання	Забезпечує послідовність освоєння знань і розвитку компетентностей	Оптимізує освоєння матеріалу, формує системність і дисциплінованість, підтримує цілісну підготовку студента
Робоча програма дисципліни	Визначення змісту навчання, цілей, завдань, методів і форм контролю	Конкретизує навчальні цілі дисципліни відповідно до загальної мети підготовки	Формує конкретні знання, уміння та практичні навички, забезпечує контроль результатів навчання
Тематичний план	Розподіл тем, модулів та навчальних завдань у рамках навчального курсу	Поєднує зміст дисципліни з навчальним графіком, забезпечує логіку послідовності	Сприяє поступовому засвоєнню матеріалу, розвитку компетентностей, підготовці до практичної діяльності

Коротке пояснення таблиці:

Ця таблиця наочно демонструє, як організаційні документи навчального процесу взаємопов'язані і спрямовані на досягнення цілісного та компетентнісного результату навчання.

Навчальний графік задає часові межі, забезпечує логіку і ритм навчання, координує всі дисципліни та форми роботи.

Робоча програма дисципліни визначає зміст та методичні підходи, що реалізують цілі навчання та компетентнісний розвиток студента.

Тематичний план деталізує робочі програми, визначає послідовність освоєння матеріалу і конкретні завдання для досягнення результатів.

Отже, навчальний графік, робочі програми та тематичні плани є ключовими інструментами організації навчального процесу, які забезпечують системність, послідовність і логічну структурування підготовки управлінських кадрів. Вони дозволяють узгодити зміст навчання, форми роботи та часові рамки, що сприяє ефективному засвоєнню знань і формуванню компетентностей студентів.

Взаємозв'язок між навчальним графіком, робочими програмами та тематичними планами забезпечує цілісність освітнього процесу, поетапне формування професійних, управлінських і аналітичних навичок, а також підготовку студентів до практичної діяльності. Така організація дозволяє досягти оптимального балансу між теорією і практикою та гарантує ефективність і результативність навчання у системі вищої освіти.

3.2. Організація аудиторної роботи зі студентами

Аудиторна робота є одним із центральних компонентів навчального процесу у підготовці управлінських кадрів, оскільки саме у безпосередній взаємодії викладача і студента реалізуються основні дидактичні завдання. Вона забезпечує системне поєднання теоретичного навчання, практичних вправ, дискусій, кейс-аналізу та моделювання управлінських ситуацій. Рациональна організація аудиторної роботи створює умови для активного залучення студентів до навчальної діяльності, стимулює розвиток

аналітичного та критичного мислення, комунікативних навичок та здатності приймати управлінські рішення.

Особлива увага приділяється методичному плануванню аудиторної роботи: визначенню цілей і завдань кожного заняття, вибору відповідних методів і форм роботи, використанню сучасних цифрових і інтерактивних технологій. Ефективна аудиторна діяльність передбачає баланс між лекційним матеріалом, практичними завданнями та інтерактивними вправами, що дозволяє студентам послідовно засвоювати знання, формувати управлінські компетентності та готуватися до самостійного професійного виконання управлінських функцій у майбутньому.

Види аудиторної роботи зі студентами та їхні зразки

Лекційні заняття

Призначення: Передача теоретичних знань, формування уявлень про управлінські процеси та принципи діяльності.

Зразки: інтерактивна лекція з презентацією, лекція з обговоренням кейсу, міні-лекція з використанням мультимедійних ресурсів.

Особливості: активне залучення студентів через запитання, короткі дискусії, використання цифрових платформ для опитувань.

Семінарські заняття

Призначення: Поглиблене опрацювання теоретичного матеріалу, обговорення практичних кейсів.

Зразки: розбір управлінської ситуації, презентація студентських проєктів, обговорення аналітичних звітів.

Особливості: заохочує критичне мислення, розвиває комунікативні та аналітичні компетентності.

Практичні заняття

Призначення: Формування практичних навичок, застосування теоретичних знань у моделюванні реальних процесів.

Зразки: розробка управлінських рішень у групах, моделювання роботи відділу чи команди, підготовка плану управлінського проєкту.

Особливості: активна робота у малих групах, поєднання з цифровими симуляторами або програмним забезпеченням.

Кейс-методи

Призначення: Розвиток аналітичного мислення та вміння приймати управлінські рішення у конкретних ситуаціях.

Зразки: розбір реальної проблеми підприємства, управлінський кейс з прогнозування розвитку подій, критичний аналіз стратегічного рішення.

Особливості: стимулює обговорення, аргументацію рішень та колективний пошук оптимальних варіантів.

Проектна діяльність та моделювання

Призначення: Формування комплексних управлінських компетентностей, інтеграція знань та практичних умінь.

Зразки: розробка проєктів управлінських змін, моделювання процесів організації, підготовка аналітичних звітів.

Особливості: включає планування, реалізацію і презентацію проєкту; поєднує групову та індивідуальну роботу; часто використовуються цифрові платформи для моделювання та презентацій.

Інтерактивні та дискусійні форми

Призначення: Розвиток комунікативних і соціальних компетентностей, критичного мислення, здатності аргументовано відстоювати рішення.

Зразки: дебати, «круглі столи», рольові ігри, дискусії за сценаріями управлінських ситуацій.

Особливості: дозволяє активно включати всіх студентів, формує лідерські та командні навички, розвиває самостійність мислення.

Таблиця 3.2. Види аудиторної роботи, методи та результати

Вид аудиторної роботи	Мета	Методи проведення	Очікувані результати
Лекційні заняття	Передача теоретичних знань, формування базових уявлень про	Інтерактивна лекція, мультимедійна презентація, опитування, короткі	Засвоєння базових знань, розвиток уваги, системне розуміння теми

	управлінські процеси	дискусії	
Семінарські заняття	Поглиблене опрацювання матеріалу, обговорення практичних кейсів	Групове обговорення, презентації студентів, аналіз кейсів	Розвиток критичного мислення, комунікативних та аналітичних компетентностей
Практичні заняття	Формування практичних умінь, застосування знань у моделюванні реальних процесів	Групові вправи, моделювання ситуацій, розробка управлінських рішень	Засвоєння практичних навичок, вміння приймати рішення, робота в команді
Кейс-методи	Розвиток аналітичного мислення та управлінських навичок у конкретних ситуаціях	Розбір реальних або змодельованих кейсів, дискусії, аргументація рішень	Уміння аналізувати ситуації, приймати обґрунтовані рішення, працювати в колективі
Проектна діяльність та моделювання	Інтеграція знань та практичних умінь, формування комплексних компетентностей	Розробка і реалізація управлінських проєктів, презентації, використання цифрових інструментів	Формування управлінських і аналітичних компетентностей, готовність до професійної діяльності
Інтерактивні та дискусійні форми	Розвиток комунікативних, соціальних та лідерських навичок	Дебати, «круглі столи», рольові ігри, дискусії за сценаріями	Розвиток лідерських і командних навичок, критичного мислення, здатності аргументовано відстоювати позицію

Ця таблиця наочно демонструє, як кожен вид аудиторної роботи поєднує мету, методи та результат, що дозволяє педагогам системно планувати заняття, а студентам — усвідомлювати очікуваний ефект від роботи в аудиторії.

3.3. Організація праці викладача

Організація праці викладача є невід’ємною складовою ефективного навчального процесу, оскільки від рівня планування, системності та структурованості роботи залежить якість підготовки студентів та формування їхніх компетентностей. Вона охоплює підготовку навчальних матеріалів, планування аудиторних і самостійних занять, розробку робочих програм і тематичних планів, а також координацію освітніх та дослідницьких завдань. Раціональна організація праці дозволяє викладачу оптимально

розподілити навантаження, інтегрувати сучасні цифрові та інтерактивні технології, а також забезпечити системне поєднання теорії та практики у процесі навчання.

Особлива увага приділяється плануванню часу на підготовку, проведення занять, оцінювання результатів і підтримку студентів у процесі самостійної роботи. Викладач виступає не лише джерелом знань, а й координатором навчальної діяльності, модератором дискусій, наставником у розвитку професійних і управлінських компетентностей. Ефективна організація праці викладача забезпечує високу результативність навчання, сприяє формуванню у студентів активної позиції, відповідальності та здатності до самостійного прийняття управлінських рішень.

Таблиця 3.3. Організація праці викладача: завдання, види діяльності та очікувані результати

Завдання організації праці викладача	Види діяльності	Очікувані результати
Планування навчального процесу	Розробка навчальних програм, тематичних планів, навчальних графіків	Забезпечення послідовності та системності навчання, чітке планування роботи зі студентами
Підготовка до занять	Підготовка лекційних, семінарських та практичних матеріалів, інтерактивних вправ	Висока якість подачі матеріалу, забезпечення ефективного засвоєння знань студентами
Проведення аудиторних занять	Лекції, семінари, практичні заняття, кейс-аналіз, проєктна робота, дискусії	Активне залучення студентів, розвиток компетентностей, критичного мислення та управлінських навичок
Оцінювання результатів навчання	Контроль знань, тестування, оцінювання проєктів та практичних завдань	Формування об'єктивної картини засвоєння матеріалу, стимулювання самостійної роботи та розвитку компетентностей
Організація самостійної роботи студентів	Завдання для самостійного опрацювання матеріалу, науково-дослідні роботи, проєктні завдання	Розвиток аналітичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень та управлінських навичок
Методична та цифрова підтримка навчання	Використання мультимедіа, цифрових платформ, онлайн-ресурсів, підготовка методичних матеріалів	Забезпечення сучасного та інтерактивного освітнього середовища, підвищення ефективності навчання

Організація праці викладача є ключовим чинником ефективності навчального процесу та формування компетентностей студентів. Рациональне планування занять, підготовка навчальних матеріалів, проведення аудиторної та самостійної роботи, а також використання цифрових і методичних ресурсів забезпечують системність, послідовність і високий рівень засвоєння знань.

Чітко структурована праця викладача дозволяє оптимально поєднувати теорію з практикою, стимулювати активну участь студентів, розвивати їхні аналітичні, комунікативні та управлінські навички. В результаті ефективної організації праці формується компетентний, самостійний і готовий до професійної діяльності управлінець, здатний приймати обґрунтовані рішення та реалізовувати знання у практичній сфері.

3.4. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом

Кафедра є організаційно-методичним ядром навчального процесу у вищій школі та виконує ключову роль у координації, плануванні та контролі освітньої діяльності. Вона забезпечує єдність цілей навчання, наукової роботи та методичного супроводу дисциплін, визначає стандарти підготовки студентів і координує роботу викладачів. Завдяки кафедрі відбувається систематизація навчальних програм, розподіл навантаження між викладачами, інтеграція теоретичної та практичної підготовки, а також впровадження сучасних методів і цифрових технологій у навчальний процес.

Кафедра також виступає платформою для професійного розвитку викладачів, організації науково-методичної роботи, обговорення інновацій у навчанні та контролю якості освітньої діяльності. Її роль полягає не лише у адміністративному управлінні, а й у забезпеченні цілісного та компетентнісного підходу до підготовки студентів, створенні умов для їх активної участі в навчальному процесі та розвитку управлінських, аналітичних і соціальних компетентностей.

Таблиця 3.4. Роль кафедри в управлінні навчальним процесом: завдання, функції та результати підготовки студентів

Завдання кафедри	Функції	Очікувані результати підготовки студентів
Планування та координація навчального процесу	Розробка та оновлення навчальних програм, тематичних планів, навчального графіка; розподіл навантаження між викладачами	Системне та послідовне навчання, чітке засвоєння знань, формування компетентностей
Методичне забезпечення дисциплін	Підготовка методичних матеріалів, рекомендацій для викладачів, впровадження інноваційних та цифрових технологій	Підвищення якості навчання, активне залучення студентів, розвиток критичного мислення та аналітичних умінь
Контроль та оцінювання якості навчання	Організація внутрішнього контролю, аналіз результатів навчання, коригування програм та методів	Формування об'єктивної картини засвоєння матеріалу, розвиток практичних і управлінських навичок
Науково-методична робота викладачів	Підтримка професійного розвитку викладачів, обговорення інновацій, проведення семінарів та тренінгів	Забезпечення сучасного та компетентнісного підходу до підготовки студентів, підвищення якості викладання
Організація практичної та проєктної діяльності студентів	Керівництво проєктами, практиками, моделюванням управлінських ситуацій	Розвиток управлінських, аналітичних та комунікативних компетентностей, готовність до професійної діяльності
Адміністративно-організаційна діяльність	Забезпечення ефективної взаємодії між студентами, викладачами та адміністрацією, контроль дотримання академічної доброчесності	Формування відповідальності, організованості та соціальної відповідальності студентів

Ця таблиця наочно демонструє, як кафедра виконує комплексну роль у навчальному процесі, поєднуючи планування, методичну підтримку, контроль та організацію практичної діяльності, **і яким чином це впливає на результати підготовки студентів.**

Висновок

Організація навчального процесу у системі підготовки управлінських кадрів є складною, багаторівневою і взаємопов'язаною системою, де кожен елемент формує основу для ефективного і компетентнісного навчання.

Навчальні графіки, робочі програми та тематичні плани забезпечують структурованість, логіку і послідовність освоєння знань, узгоджують темпи та обсяг навчального матеріалу з очікуваними результатами підготовки. Вони визначають часові рамки аудиторної та самостійної роботи студентів, координацію дисциплін і інтеграцію практичних і теоретичних компонентів навчання.

Аудиторна робота виступає ключовим майданчиком реалізації дидактичних завдань, де студенти безпосередньо взаємодіють з викладачем, застосовують знання у практичних ситуаціях, аналізують кейси, виконують проєктні завдання і формують управлінські навички. Раціональна організація праці викладача, включно з підготовкою матеріалів, методичним супроводом занять та оцінюванням результатів, створює умови для ефективного поєднання теорії та практики, розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності студентів.

Кафедра, як організаційно-методичне ядро навчального процесу, координує діяльність викладачів, контролює якість викладання, підтримує науково-методичну роботу та впровадження сучасних цифрових та інтерактивних технологій. Вона забезпечує єдність цілей навчання, інтеграцію всіх компонентів підготовки та створює сприятливе середовище для формування компетентностей і академічної доброчесності студентів.

Таким чином, навчальні графіки, аудиторна робота, праця викладача та роль кафедри утворюють цілісну, гармонійну систему, де кожен елемент взаємодіє з іншими для досягнення головної мети – підготовки висококваліфікованого, компетентного, відповідального та соціально активного управлінця, здатного ефективно діяти у сучасному професійному і інформаційному середовищі.

4. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Методичні основи викладання навчальних дисциплін визначають теоретико-практичну рамку освітнього процесу, формують структуру і логіку занять та забезпечують реалізацію компетентнісного підходу у підготовці студентів. Вони охоплюють планування змісту дисциплін, вибір оптимальних методів та форм навчання, використання сучасних цифрових технологій та інтерактивних засобів, а також організацію контролю і оцінювання знань, умінь та навичок. Методика викладання не обмежується лише передачею знань — вона спрямована на формування професійних, аналітичних і управлінських компетентностей, розвиток критичного мислення та ціннісних орієнтирів студентів.

Сучасна методика викладання поєднує класичні педагогічні підходи з інноваційними технологіями, інтерактивними формами та кейс-методами, що дозволяє адаптувати навчальний процес до різних стилів навчання студентів та забезпечує високу ефективність засвоєння матеріалу. Особливу увагу приділяють інтеграції теоретичної підготовки та практичної діяльності, що дозволяє студентам одразу застосовувати знання у професійному контексті, моделювати управлінські ситуації та приймати обґрунтовані рішення.

4.1. Методика читання лекцій

Сучасна методика читання лекцій передбачає не лише передачу теоретичних знань, а й активне залучення студентів до навчального процесу за допомогою інтерактивних і цифрових засобів. Викладач може використовувати мультимедійні презентації, відео- та аудіоматеріали, онлайн-платформи для опитувань та тестувань, інтерактивні дошки та модульні завдання. Важливим є поєднання традиційної словесної подачі матеріалу з активними формами взаємодії: дискусіями, короткими вправами, кейс-аналізом або груповими обговореннями. Такий підхід дозволяє не лише утримати увагу студентів, а й забезпечує глибше засвоєння матеріалу,

розвиток аналітичного мислення, критичного осмислення і практичних компетентностей, що відповідає сучасним вимогам до підготовки управлінських кадрів.

Сучасна методика проведення лекції

Підготовчий етап (вступ до лекції)

Ознайомлення студентів із темою, цілями та завданнями лекції.

Використання інтерактивних засобів для мотивації: короткі опитування онлайн, вступні відео, запитання для активізації уваги.

Формування очікувань: що студент повинен знати та вміти після заняття.

Основна частина (подача матеріалу)

Поєднання традиційної словесної подачі матеріалу з мультимедійними презентаціями, схемами, відео- та аудіоматеріалами.

Використання інтерактивних технологій: опитування в реальному часі, робота з хмарними платформами, демонстрація кейсів або моделювання управлінських ситуацій.

Включення коротких дискусій, групових завдань або вправ для перевірки розуміння матеріалу та розвитку аналітичного мислення.

Чітке структурування матеріалу: виділення ключових ідей, підведення проміжних підсумків після кожного блоку.

Завершальний етап (підсумки та закріплення)

Підведення підсумків: повторення ключових положень, систематизація знань.

Використання інтерактивних методів закріплення: онлайн-тести, міні-кейси, обговорення у групах.

Формування завдань для самостійної роботи та подальшого розвитку компетентностей.

Рефлексія: обговорення, що було засвоєно, які питання залишились, стимулювання самостійного мислення та аналізу.

4.2. Методика проведення практичних і семінарських занять

Практичні заняття є невід’ємною складовою навчального процесу, спрямованою на закріплення теоретичних знань та формування практичних умінь і навичок студентів. Вони передбачають активне застосування матеріалу в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності, виконання практичних завдань, розробку проєктів, моделювання управлінських процесів та вирішення кейсів. Основною метою практичних занять є формування компетентностей, здатності до самостійного аналізу, прийняття рішень та реалізації знань у конкретних ситуаціях.

Семінарські заняття, у свою чергу, спрямовані на глибоке опрацювання теоретичного матеріалу, обговорення ключових положень, аналіз кейсів та розвиток критичного мислення студентів. На відміну від практичних занять, семінари мають більш дискусійний характер, стимулюють студентів до аргументованої позиції, обміну ідеями та колективного обговорення. Водночас і практичні, і семінарські заняття є взаємодоповнюючими формами, які дозволяють поєднувати знання, навички та компетентності у цілісний навчальний процес, відповідаючи сучасним вимогам до підготовки управлінських кадрів.

Таблиця 4.2. Порівняння методики проведення практичних і семінарських занять

Параметр	Практичні заняття	Семінарські заняття
Мета	Закріплення теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок, розвиток компетентностей	Глибоке опрацювання теоретичного матеріалу, розвиток критичного мислення, формування здатності до аргументованої дискусії
Основний характер занять	Виконання практичних завдань, моделювання управлінських ситуацій, робота з кейсами	Дискусії, аналіз кейсів, обговорення проблемних питань, презентації студентських досліджень
Методи	Проектна діяльність, групові вправи, моделювання процесів, практичні завдання	Обговорення, аналіз ситуацій, дебати, презентації, колективна робота над проблемними питаннями
Інтерактивні та цифрові засоби	Цифрові симулятори, онлайн-платформи для моделювання, хмарні інструменти, мультимедіа	Онлайн-дискусії, інтерактивні опитування, цифрові кейси, презентаційні платформи

Очікувані результати	Засвоєння практичних навичок, умінь застосовувати знання на практиці, розвиток аналітичних і управлінських компетентностей	Розвиток критичного мислення, здатності до самостійного аналізу, формування комунікативних та колективних навичок
Взаємодія студентів	Активна групова робота, спільне вирішення практичних завдань	Активна дискусія, обмін ідеями, аргументування позицій, робота у групах і парах

Методика проведення практичних і семінарських занять забезпечує поєднання теоретичної підготовки з практичним застосуванням знань, розвитком критичного мислення та формуванням управлінських компетентностей студентів. Практичні заняття спрямовані на закріплення умінь та навичок через виконання конкретних завдань, моделювання процесів і роботу з кейсами, тоді як семінарські заняття акцентують увагу на обговоренні, аналізі матеріалу та розвитку аргументованої позиції.

Поєднання цих форм навчання з сучасними цифровими та інтерактивними засобами дозволяє створити ефективне, компетентнісно орієнтоване освітнє середовище, де студент не лише засвоює знання, а й набуває практичних навичок, здатності до самостійного аналізу та прийняття обґрунтованих рішень.

4.3. Методика оцінювання знань, умінь і навичок

Методика оцінювання знань, умінь і навичок є ключовим елементом освітнього процесу, оскільки саме від її ефективності залежить об'єктивність визначення рівня підготовки студентів та формування компетентностей. Оцінювання не обмежується лише виставленням балів чи оцінок — воно передбачає системну перевірку теоретичних знань, практичних умінь та здатності застосовувати отриманий досвід у професійних або модельних ситуаціях. Сучасна методика оцінювання поєднує традиційні інструменти контролю з інноваційними, цифровими та інтерактивними способами, що дозволяє зробити процес більш прозорим, об'єктивним і мотивуючим для студентів.

Важливою складовою є компетентнісний підхід, коли оцінювання спрямоване на розвиток здатності студента самостійно приймати рішення,

аналізувати ситуації, критично оцінювати інформацію та працювати в команді. Сучасні методи включають не лише письмові роботи та тести, а й кейс-аналізи, проєктні завдання, презентації, моделювання управлінських процесів і використання цифрових платформ для онлайн-тестування та самооцінювання.

Методика оцінювання також має інтеграційний характер, поєднуючи процес навчання та контроль засвоєння знань. Вона забезпечує зворотний зв'язок, стимулює активну участь студентів у навчанні та дозволяє викладачеві коригувати методи подачі матеріалу, адаптуючи їх до потреб групи. Таким чином, оцінювання стає не лише засобом контролю, а й важливим інструментом розвитку професійних компетентностей та формування відповідальної та самостійної позиції студента.

4.4. Організація самостійної та індивідуальної роботи студентів

Самостійна та індивідуальна робота студентів є важливим компонентом навчального процесу, який забезпечує глибоке засвоєння знань, розвиток критичного мислення та формування практичних компетентностей. Вона передбачає виконання завдань поза аудиторією: опрацювання літератури, підготовку рефератів, проєктів, аналітичних записок, дослідницьких робіт та цифрових презентацій. Самостійна робота дозволяє студенту структурувати знання, самостійно знаходити рішення складних завдань і поєднувати теоретичний матеріал із практичними навичками.

Індивідуальна робота студентів спрямована на розвиток особистісних та професійних компетентностей, адаптованих до індивідуальних потреб і темпів навчання кожного. Вона включає персональні завдання, менторські консультації, індивідуальні дослідження та підготовку проєктів під керівництвом викладача. Ця форма навчання сприяє формуванню самостійності, відповідальності та здатності до самоконтролю, що особливо важливо для підготовки майбутніх управлінців, які повинні ефективно приймати рішення у професійній діяльності.

У сучасному освітньому процесі важливу роль відіграє інтеграція цифрових технологій у самостійну роботу: онлайн-платформи для виконання завдань, ресурси для досліджень, цифрові тренажери та системи тестування дозволяють студентам ефективно опрацьовувати матеріал, отримувати зворотний зв'язок і систематизувати результати своєї діяльності. Саме така організація самостійної та індивідуальної роботи робить навчання активним, компетентнісно орієнтованим і результативним.

Таблиця 4.4. Організація самостійної та індивідуальної роботи студентів

Види завдань	Методи виконання	Цифрові та інтерактивні засоби	Очікувані результати
Теоретична підготовка	Опрацювання літератури, конспектування, складання схем і таблиць	Електронні підручники, онлайн-ресурси, інтерактивні конспекти	Глибоке засвоєння знань, формування аналітичного мислення, систематизація матеріалу
Дослідницькі та аналітичні роботи	Проведення досліджень, написання аналітичних записок, робота з кейсами	Цифрові бази даних, онлайн-платформи для досліджень, хмарні інструменти	Розвиток навичок самостійного аналізу, критичного мислення та прийняття обґрунтованих рішень
Проектна діяльність	Розробка проєктів, моделювання управлінських ситуацій, командна робота	Онлайн-сервіси для спільної роботи класичні (Google Slides, Canva , Prezi , PowerPoint), що пропонують шаблони та спільну роботу, спеціалізовані для інфографіки (Piktochart , Visme), для інтерактивних квестів (Genially), для відео-презентацій (PowToon , Moovly), а також ті, що використовують ШІ (Gamma App , Tome) для швидкого генерування контенту презентаційні платформи	Формування управлінських і комунікативних компетентностей, вміння працювати в команді
Підготовка до практичних і семінарських занять	Розв'язання завдань, підготовка презентацій, кейсів	Цифрові симулятори, інтерактивні платформи, онлайн-тести	Закріплення практичних умінь, підготовка до активної участі в аудиторних заняттях

Індивідуальні консультації та самоконтроль	Обговорення завдань з викладачем, самооцінювання результатів	Онлайн-консультації, платформи для самоперевірки	Підвищення самостійності, відповідальності, розвиток здатності до самоконтролю
Рефлексія та підведення підсумків	Ведення щоденників, презентація результатів, обговорення досягнень	Цифрові портфоліо, відеопрезентації, блоги	Формування навичок оцінювання власної діяльності, систематизація знань, розвиток рефлексивного мислення

Самостійна та індивідуальна робота студентів є невід’ємним елементом сучасного освітнього процесу, що забезпечує закріплення знань, розвиток практичних умінь і компетентностей, а також формує здатність до самостійного мислення та прийняття обґрунтованих рішень. Різноманітні види завдань — від опрацювання літератури і дослідницьких робіт до проєктної діяльності та підготовки до практичних занять — поєднуються з ефективними методами та сучасними цифровими засобами, що дозволяє створити активне, компетентнісно орієнтоване навчальне середовище.

Системна організація самостійної та індивідуальної роботи забезпечує розвиток аналітичного мислення, комунікативних та управлінських навичок, а також формує відповідальність і самоконтроль. В результаті студенти набувають не лише знань, а й здатності ефективно застосовувати їх у професійній діяльності, що є основною метою підготовки сучасного управлінця.

Висновок.

Методичні основи викладання навчальних дисциплін забезпечують цілісну систему організації освітнього процесу, де лекції, практичні та семінарські заняття, оцінювання знань і самостійна робота студентів взаємопов’язані і спрямовані на формування компетентностей. Сучасний підхід передбачає поєднання традиційних і інноваційних методів,

інтерактивних та цифрових засобів, що стимулює активну участь студентів, розвиток критичного мислення, практичних і управлінських навичок, а також самостійності і відповідальності. Така системна організація навчання створює умови для підготовки висококваліфікованого, компетентного та соціально відповідального фахівця.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Практична підготовка студентів є ключовим елементом системи професійної освіти, оскільки саме через практику студент набуває можливості застосовувати теоретичні знання у реальних або змодельованих професійних ситуаціях. Практика виступає формою самонавчального процесу, де студент самостійно виконує завдання, аналізує результати, приймає рішення та коригує власні дії. Вона спрямована не лише на формування практичних умінь, а й на розвиток компетентностей, здатності до самостійного мислення, організації власної роботи та відповідальності за результати.

Організація практики включає планування видів діяльності, визначення завдань та очікуваних результатів, методичний супровід і контроль процесу. Важливим аспектом є інтеграція практичної підготовки з аудиторними заняттями та самостійною роботою, що дозволяє студентам послідовно відпрацьовувати знання, навички і компетентності. Використання сучасних цифрових платформ, інтерактивних завдань, моделювання професійних ситуацій і дистанційного контролю дозволяє зробити практику ефективною та максимально наближеною до умов реальної професійної діяльності.

5.1 Види практик

Практика у навчальному процесі є ключовим етапом підготовки студентів, що забезпечує перехід від теоретичних знань до їх практичного застосування у професійній діяльності. Вона виступає завершальним кроком самонавчального процесу, дозволяє студенту закріпити уміння і навички, самостійно виконувати професійні завдання та моделювати реальні ситуації, а також підготувати матеріал для дипломної роботи. Таким чином, практика є логічним продовженням навчання і одночасно підґрунтям для завершального етапу – успішного захисту дипломної роботи та формування компетентного, самостійного і відповідального фахівця.

Таблиця 5.1. Види практик у навчальному процесі

Види практики	Мета	Характер завдань	Тривалість / форма
Вступна (ознайомча) практика	Ознайомлення з професійним середовищем, основами діяльності	Екскурсії, спостереження за роботою фахівців, аналіз організаційної структури	Короткотермінова, 1–2 тижні, аудиторна та польова
Виробнича (фахова) практика	Закріплення теоретичних знань на практиці, розвиток професійних умінь	Виконання завдань безпосередньо за профілем спеціальності, робота з документами, програмами, кейсами	Середньотермінова, 3–6 тижнів, на базі підприємства або лабораторії
Переддипломна практика	Підготовка до самостійної професійної діяльності, виконання проєктів та досліджень	Самостійне виконання комплексних завдань, реалізація проєктів, підготовка звітів, презентацій	Тривала, 4–8 тижнів, індивідуальна або групова на підприємстві/у лабораторії
Кваліфікаційна практика	Підтвердження готовності до професійної діяльності, підготовка до захисту дипломної роботи	Виконання завдань, максимально наближених до реальної професійної діяльності, підготовка фінальних проєктів	Коротко- або середньотермінова, перед захистом диплома, індивідуальна
Дистанційна / онлайн-практика	Освоєння сучасних цифрових технологій та онлайн-інструментів, розвиток самостійності	Робота з цифровими платформами, дистанційні проєкти, онлайн-кейси, симуляції	Гнучка за тривалістю, індивідуальна або групова, з використанням цифрових ресурсів

Вступна (ознайомча) практика

Вступна, або ознайомча, практика є першим кроком студентів у реальному професійному середовищі. Вона покликана дати загальне уявлення про майбутню спеціальність, організацію роботи та структуру професійного середовища. Під час цієї практики студенти знайомляться з основними функціями підприємств, організацій або навчальних лабораторій, спостерігають за роботою фахівців та отримують первинні практичні навички. Така практика формує перше уявлення про те, як теоретичні знання застосовуються на практиці, і готує студентів до більш складних видів практичної підготовки.

Особливо важливим у вступній практиці є розвиток у студентів умінь спостерігати, аналізувати та порівнювати різні способи організації роботи. Вона не передбачає виконання складних самостійних завдань, але створює базу для формування професійного світогляду та усвідомлення власної ролі у майбутній діяльності. Студенти вчаться працювати з інформацією, спостерігати за процесами та вести первинні записи, що стане у пригоді на наступних етапах практики.

Таким чином, вступна практика є не просто ознайомленням із професією, а й першою важливою ланкою у системі практичної підготовки, яка формує зацікавленість, мотивує до самостійного навчання і створює основу для подальшого розвитку практичних умінь і компетентностей.

Виробнича (фахова) практика

Виробнича, або фахова, практика є наступним етапом після вступної і спрямована на закріплення теоретичних знань та набуття реальних професійних умінь. Під час цієї практики студенти вже не просто спостерігають, а активно виконують завдання, характерні для майбутньої професії: працюють із документами, програмними продуктами, проводять аналітичні дослідження, беруть участь у моделюванні управлінських процесів або виконанні проєктів. Це перша можливість застосувати теорію на практиці, спробувати себе у професійній діяльності і відчувати реальний темп та специфіку роботи.

Зазвичай виробнича практика проводиться на підприємствах, організаціях або в навчальних лабораторіях і триває кілька тижнів, залежно від навчального плану. Викладачі та керівники практики визначають конкретні завдання для студента, обговорюють очікувані результати і надають методичну підтримку. Студенти ведуть щоденники спостережень, готують звіти та презентації, що допомагає систематизувати досвід і аналізувати власну діяльність.

Головна мета виробничої практики — не лише ознайомити студента з робочими процесами, а й допомогти йому навчитися приймати рішення,

діяти самостійно, організовувати роботу і взаємодіяти з колегами. Це ключовий етап підготовки компетентного фахівця, який формує практичні навички та готовність до виконання професійних завдань у реальних умовах.

Переддипломна практика

Переддипломна практика є завершальним етапом практичної підготовки студента і спрямована на систематизацію знань та формування високого рівня професійної компетентності. Вона передбачає самостійне виконання комплексних завдань, що максимально наближені до реальної професійної діяльності, а також реалізацію проєктів, які інтегрують теоретичні знання та практичні навички. Студент не просто виконує завдання під керівництвом викладача — він самостійно планує роботу, визначає пріоритети, аналізує результати та приймає рішення, що формує його професійну самостійність.

Переддипломна практика проводиться за заздалегідь затвердженим планом на базі підприємств, організацій або лабораторій, де студент реалізує проєктні та дослідницькі завдання, готує звіти, робочі матеріали та презентації. Велика увага приділяється самостійному плануванню роботи, виконанню завдань у реальних умовах, взаємодії з колегами та дотриманню професійних стандартів. Такий підхід дозволяє відпрацювати управлінські, аналітичні та організаційні навички, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Головна цінність переддипломної практики полягає в тому, що студент отримує можливість проявити себе як самостійний фахівець, відпрацювати комплекс завдань, наблизитися до реальних умов роботи і підготувати матеріал, який стане основою для дипломної роботи. Саме на цьому етапі формується компетентність, яка забезпечує готовність до професійної діяльності та успішного завершення навчання.

Кваліфікаційна практика

Кваліфікаційна практика є останнім етапом практичної підготовки студента і безпосередньо передуює захисту дипломної роботи. Вона

спрямована на підтвердження готовності майбутнього фахівця до самостійної професійної діяльності та демонстрацію набутого рівня компетентностей. На цій практиці студент виконує завдання, максимально наближені до умов реальної роботи: розробляє проекти, впроваджує рішення, проводить тестування, аналізує дані та формує комплексні результати, які потім використовуються у дипломному дослідженні.

Завдання кваліфікаційної практики залежать від спеціальності. Наприклад, для студентів ІТ-спеціальностей це може бути розробка програмного забезпечення, створення веб- або мобільних додатків, налаштування мережевих систем, впровадження баз даних або автоматизація бізнес-процесів. Студенти самостійно планують роботу, застосовують сучасні інструменти та технології, ведуть документацію та готують підсумковий звіт із презентацією результатів.

Головна мета кваліфікаційної практики — сформувати здатність студента ефективно працювати як самостійний фахівець, приймати професійні рішення та демонструвати результат своєї діяльності у вигляді проектів чи рішень, готових до використання у професійній сфері. Для ІТ-спеціалістів це важливо, адже практика дає змогу перевірити реальні навички програмування, проектування систем та роботи з цифровими ресурсами, що є основою успішного завершення навчання і підготовки до професійної кар'єри.

Онлайн-практика

Онлайн-практика — це сучасний різновид практичної підготовки, який проводиться з використанням цифрових технологій та онлайн-платформ. Вона дозволяє студентам виконувати практичні завдання дистанційно, без фізичної присутності на підприємстві або в лабораторії, при цьому залишаючись у реальному навчальному процесі. Онлайн-практика забезпечує гнучкість, можливість планувати роботу самостійно і поєднувати її з іншими формами навчання.

Зазвичай онлайн-практику застосовують у галузях, де робота може виконуватися за допомогою комп'ютерних програм, цифрових симуляцій або віртуальних лабораторій. Це, наприклад, ІТ, програмування, веб-розробка, інформаційні технології, цифровий маркетинг, дистанційна аналітика та управління проектами. Вона дає змогу студентам практикувати навички розробки програмного забезпечення, роботи з базами даних, тестування систем або моделювання бізнес-процесів без обмежень за часом і місцем.

Мета онлайн-практики — формування самостійності, цифрової компетентності та практичних навичок, які можна одразу застосовувати у професійній діяльності. Вона також сприяє розвитку організаційних здібностей, вмінню планувати власний час та відповідально виконувати завдання. Онлайн-практика не замінює традиційні види практики, а доповнює їх, створюючи сучасне, інтерактивне та компетентнісно орієнтоване навчальне середовище для студентів.

Проведення практик у навчальному процесі є невід'ємною складовою професійної підготовки студентів, що забезпечує поєднання теоретичних знань із практичними навичками. Вступна, виробнича, переддипломна, кваліфікаційна та онлайн-практики формують системний підхід до навчання, розвивають самостійність, критичне мислення та професійні компетентності. Кожен вид практики має чітко визначену мету, завдання та очікувані результати, що дозволяє студентам послідовно відпрацьовувати уміння, виконувати комплексні завдання, реалізовувати проекти і підготуватися до захисту дипломної роботи. Таким чином, практична підготовка виступає завершальним та інтеграційним етапом освітнього процесу, що формує готового до професійної діяльності фахівця.

5.2. Самостійна та індивідуальна робота студентів під час практики

Самостійна та індивідуальна робота студентів під час практики є невід'ємною складовою ефективної професійної підготовки. Вона передбачає активну участь студента у виконанні завдань, що відповідають реальним або

змодельованим умовам професійної діяльності. Самостійна робота дозволяє студенту самостійно планувати виконання завдань, аналізувати результати, ухвалювати рішення та адаптувати свої дії відповідно до поставлених цілей.

Індивідуальна робота під час практики зосереджена на розвитку особистісних та професійних компетентностей конкретного студента. Вона включає виконання персональних завдань, проєктів, досліджень або моделювання процесів під керівництвом наставника, що дозволяє оцінити рівень самостійності, організованості та професійної відповідальності. Саме через таку організацію практики студент закріплює отримані знання, формує практичні навички та набуває впевненості у власних професійних діях, що є підґрунтям для успішного завершення навчання та підготовки до дипломної роботи.

Таблиця 5.2. Методика виконання персональних завдань, проєктів, досліджень та моделювання процесів

Тип завдання	Методичні етапи / підхід	Рекомендовані дії студента	Цифрові та інтерактивні засоби	Очікувані результати
Персональні завдання	1. Ознайомлення з метою та завданням 2. Планування роботи 3. Виконання завдання 4. Самоконтроль та корекція	Аналіз завдання, підбір ресурсів, виконання завдання, звірка з методичними рекомендаціями	Онлайн-ресурси, електронні конспекти, платформи для тестування	Виконання завдання з усіма необхідними результатами, сформовані аналітичні та практичні навички
Проєкти	1. Визначення теми та цілей проєкту 2. Планування структури та етапів 3. Реалізація проєкту 4. Підготовка звіту та презентації	Складання плану, розподіл етапів, збір інформації, розробка продукту, оформлення результатів	Інструменти спільної роботи (Trello, Miro, Google Workspace), презентаційні платформи	Завершений проєкт з результатами, презентація і захист перед керівником або групою
Дослідження	1. Формулювання проблеми та	Визначення джерел інформації, проведення опитувань/експериментів	Онлайн-бази даних, статистичні	Науково обґрунтовані висновки,

	гіпотези 2. Збір та аналіз даних 3. Висновки та рекомендації	в, аналіз результатів	пакети (Excel, інші), онлайн-опитування	звіт із результатами дослідження
Моделювання процесів	1. Визначення процесу для моделювання 2. Побудова моделі 3. Тестування та аналіз 4. Оптимізація	Створення схеми процесу, використання методів моделювання, перевірка сценаріїв	Системи моделювання, цифрові симулятори	Модель процесу, аналіз ефективності, рекомендації щодо оптимізації

Ця таблиця показує методичний підхід, щоб студенти чітко розуміли, як організувати роботу над завданням, проєктом, дослідженням або моделюванням, а викладач міг контролювати та оцінювати кожен етап.

Самостійна та індивідуальна робота студентів під час практики є ключовим елементом формування професійних компетентностей і самостійності. Вона охоплює виконання персональних завдань, проєктів, досліджень та моделювання процесів, що дозволяє студенту застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності, приймати рішення та аналізувати результати власної роботи. Така організація навчання сприяє розвитку відповідальності, уміння планувати та контролювати власну діяльність, а також формує навички самостійного вирішення комплексних завдань, що є основою підготовки до дипломної роботи та подальшої професійної діяльності.

Висновок

Проведення практик у навчальному процесі є надзвичайно важливою складовою підготовки майбутніх фахівців, оскільки саме практика забезпечує інтеграцію теоретичних знань та практичних умінь. Різні види практик — від вступної до кваліфікаційної та онлайн-практики — формують поступовий і логічний процес набуття компетентностей: вступна ознайомлює студента з професійним середовищем, виробнича дає можливість закріпити знання та відпрацювати професійні навички, переддипломна дозволяє реалізувати

комплексні завдання та проєкти, а кваліфікаційна перевіряє готовність до самостійної професійної діяльності. Онлайн-практика, у свою чергу, забезпечує додаткову гнучкість, розвиток цифрових компетентностей та самостійності у виконанні завдань.

Методика проведення практик передбачає чітке визначення цілей, завдань та очікуваних результатів для кожного етапу. Важливою є поетапна робота студента: від спостереження і аналізу до самостійного виконання завдань, проєктів, досліджень та моделювання процесів. Така системність дозволяє ефективно розвивати професійні навички, критичне мислення та здатність приймати обґрунтовані рішення у складних ситуаціях.

Особлива увага приділяється самостійній та індивідуальній роботі студента, оскільки саме вона формує навички організації власної діяльності, відповідальності за результати та здатності самостійно планувати виконання комплексних завдань. Завдяки системній самостійній роботі студент глибше засвоює матеріал, набуває практичного досвіду, закріплює компетентності та готується до виконання дипломних проєктів.

Таким чином, практика є не просто додатковим етапом навчання, а цілісною системою професійної підготовки, яка поєднує знання, навички та компетентності. Вона формує готового до самостійної та ефективної діяльності фахівця, здатного реалізовувати професійні завдання у сучасних умовах, використовувати цифрові технології та приймати компетентні рішення, що відповідають вимогам сьогодення.

6. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному навчальному процесі вже недостатньо просто подати інформацію й проконтролювати, чи студент її запам'ятав. Освіта дедалі більше орієнтується на активну позицію здобувача: уміння мислити, ставити запитання, шукати власні рішення, співпрацювати з іншими. Тому перед викладачем постає важливе завдання — не лише навчати, а й пробуджувати інтерес, залучати до дії, створювати такі умови, за яких студент дійсно „вмикається” в роботу.

Саме тому в цьому розділі ми зосередимо увагу на методологічних основах активізації навчального процесу. Поговоримо про те, як організувати навчання так, щоб воно було не формальним обов'язком, а живим процесом відкриття. Розглянемо прийоми, що допомагають рухатися від пасивного слухання до осмисленої участі, творчості та відповідальності за власний результат. Таке навчання не просто дає знання — воно поступово формує зрілу особистість фахівця.

6.1. Інноваційні педагогічні технології активізації навчання

Інноваційні педагогічні технології сьогодні стають невід'ємною частиною освітнього процесу, адже саме вони дають можливість зробити навчання динамічним, гнучким і по-справжньому залученим. Ми поступово відходимо від моделі, де студент є лише слухачем, і переходимо до формату співтворчості, взаємодії та самостійного відкриття знань. Інновації в освіті — це не тільки нові технічні засоби, а передусім нове бачення ролі викладача і студента, інші способи організації навчальної діяльності, де переважає активна позиція, рефлексія та практична спрямованість.

Під інноваційними педагогічними технологіями активізації навчання розуміють сукупність сучасних методів, прийомів і форм роботи, що спрямовані на підвищення пізнавальної активності, мотивації та самостійності студентів. Це можуть бути інтерактивні форми занять,

проблемне навчання, проєктні технології, змішане та дистанційне навчання, кейс-методи, командна робота, навчальні ігри, використання цифрових платформ. Їх головна ідея полягає не в тому, щоб просто передати інформацію, а в тому, щоб залучити студента до реального мислення, аналізу, вибору, відповідальності за власний результат.

Уявімо курс, який викладається не лише у форматі звичайних лекцій, а за моделлю «перевернутого навчання». Студенти спочатку вдома знайомляться з теоретичним матеріалом: переглядають короткі відеолекції, інтерактивні презентації, відповідають на тестові запитання в онлайн-платформі. А от в аудиторії час не витрачається на просте пояснення теми. Тут працюють над реальними ситуаціями, вирішують практичні кейси, дискутують у малих групах, презентують міні-проєкти. Такий інноваційний підхід одразу активізує навчальний процес: студент приходить підготовленим, включається в роботу, не просто слухає, а діє, ставить запитання, пробує застосувати знання «тут і тепер».

Ще один приклад – проєктне навчання. Студентам пропонують не окремі розрізнені завдання, а цілісний проєкт: розробити освітній застосунок, створити медіапродукт, підготувати фрагмент уроку або соціальну ініціативу. Вони самі планують етапи роботи, розподіляють ролі в команді, шукають інформацію, консультуються з викладачем як наставником. У результаті навчання стає осмисленим: студенти бачать кінцевий продукт, розуміють, навіщо їм теорія, і відчувають власну відповідальність за результат.

Таким чином, інноваційні підходи – перевернуте навчання, проєктні та кейс-технології, ігровізація, робота в командах, використання цифрових платформ – не просто урізноманітнюють заняття. Вони змінюють роль студента: з пасивного слухача він перетворюється на активного учасника навчального процесу. Саме це і робить навчання живим, змістовним та орієнтованим на реальну практику.

Звернімо увагу на те, як сучасні технології можуть підтримувати індивідуальну траєкторію розвитку студента, формувати ключові компетентності та підготовлювати його до реальних професійних викликів. Подамо це у стислому, наочному вигляді. Нижче – таблиця, яка показує, як сучасні технології підтримують індивідуальні траєкторії розвитку студента, сприяють формуванню компетентностей і готують до професійних викликів.

Таблиця. 6.1 Роль сучасних технологій в індивідуальному розвитку студента

Сучасні технології	Як підтримують індивідуальну траєкторію розвитку	Які ключові компетентності формуються	Підготовка до реальних професійних викликів
Онлайн-платформи навчання	Індивідуальні темпи, персоналізовані курси, вибір траєкторії	уміння вчитися впродовж життя, самоорганізація, цифрова грамотність	досвід дистанційної роботи, уміння працювати з великими масивами інформації
Адаптивні навчальні системи	Автоматичне підлаштування завдань під рівень студента	критичне мислення, аналітичні здібності	здатність працювати з інтелектуальними системами, аналіз даних
Інструменти для проєктної роботи	Планування особистих і командних проєктів, індивідуальні ролі	командна робота, тайм-менеджмент, комунікація	моделювання реальних проєктних ситуацій, відповідальність за результат
Симулятори та віртуальні лабораторії	Можливість індивідуальних тренувань без ризику помилок у реальному середовищі	професійні навички, практичні вміння, технічні компетентності	відпрацювання професійних сценаріїв, готовність до виробничих ситуацій
Кар'єрні та освітні е-портфоліо	Персональний маршрут розвитку, відстеження власних досягнень	рефлексія, самопрезентація, побудова професійної траєкторії	формування професійного бренду, підготовка до працевлаштування
Інтерактивні сервіси співпраці (Zoom...)	Індивідуальна та командна взаємодія незалежно від місця й часу	комунікативна, міжкультурна, колаборативна компетентності	робота в розподілених командах, участь у міжнародних проєктах
ШІ-інструменти підтримки навчання	Персональні підказки, індивідуальні рекомендації, генерація варіантів рішень	креативність, інформаційна культура, відповідальне використання технологій	робота з сучасними цифровими інструментами, адаптація до швидких змін

Ця таблиця узагальнює, як сучасні цифрові технології стають не просто додатком до навчального процесу, а його рушійною силою. Вони дають студенту можливість рухатися власною освітньою траєкторією, обирати темп і форму навчання, пробувати себе в реальних проєктних ситуаціях. У результаті формується не лише сума знань, а й ключові компетентності: уміння працювати в команді, критично мислити, керувати часом, відповідально ставитися до результату. Технології поступово знімають межу між аудиторією та професійним середовищем, допомагаючи студентові «приміряти» майбутню професію ще в процесі навчання і бути готовим до викликів сучасного ринку праці

6. 2. Методи та форми активізації процесу навчання

Із розвитком сучасної вищої освіти дедалі очевидніше: активізація навчального процесу не відбувається сама собою. Вона потребує продуманих методів і форм роботи, які виводять студента з пасивної позиції слухача і залучають його до співтворчості. Йдеться не лише про різноманітність занять, а насамперед про іншу логіку взаємодії: коли студент не „отримує готове”, а досліджує, обговорює, моделює, аргументує свою думку і бачить результат власних зусиль.

Методи та форми активного навчання дають можливість поєднувати мислення і дію, теорію і практику, індивідуальну і групову роботу. Дискусії, тренінги, кейс-метод, проєктні технології, навчальні ігри, робота в малих групах — усе це створює ситуації, у яких студент не може „сховатися за зошитом”, а включається особисто. Саме в такій діяльності розкриваються вміння аналізувати, співпрацювати, приймати рішення і відповідати за них.

Основні методи активізації навчання — це насамперед дискусії, кейс-метод, проблемне навчання, проєктна діяльність, тренінги, ділові та рольові ігри. Їхній спільний знаменник дуже простий: студент уже не пасивний слухач, а активний учасник подій. Наприклад, у дискусії він вчиться аргументувати свою позицію; у кейсі — розв’язує реальну професійну ситуацію; у проєкті — проходить повний цикл від ідеї до результату.

Педагогічний потенціал цих методів полягає в тому, що знання перестають бути абстрактними: студент бачить, „де це працює” і „навіщо це мені”.

Форми активізації навчання — це способи організації роботи: індивідуальна, парна, групова, робота в командах, мікрогрупах, змішані формати (офлайн + онлайн), фліп-клас, майстер-клас, воркшоп. Вони дозволяють варіювати динаміку заняття: від зосередженої індивідуальної роботи до колективного обговорення та спільного пошуку рішень. Тут і криється головний педагогічний ефект: формується вміння співпрацювати, домовлятися, чути іншу думку, відповідати не лише за себе, а й за спільний результат.

Можливості цих методів і форм доволі широкі. Вони допомагають:

- розвивати критичне й творче мислення;
- формувати професійні компетентності, а не тільки „суму знань”;
- підвищувати мотивацію до навчання, бо студент бачить сенс у тому, що робить;
- поєднувати теорію з реальною практикою;
- виховувати відповідальність і академічну доброчесність.

Отже, активні методи і форми навчання не є „прикрасою” заняття. Це - інструменти, які роблять освіту сучасною, осмисленою і такою, що готує до реальних професійних викликів.

Зробити заняття „цікавим” сьогодні легко: достатньо яскравих слайдів, відео чи інтерактивних платформ. Набагато складніше — зробити його змістовним, таким, після якого студент не просто щось почув, а справді розібрався. Ключ тут — у продуманій логіці заняття: від запитання до усвідомленої відповіді, від проблеми — до власного рішення. Важливо не „розважити аудиторію”, а спровокувати мислення, внутрішній діалог, бажання докопатися до суті.

Дуже ефективно працює прийом ситуаційного запитання. Наприклад, замість сухого викладу теми „Командна робота в управлінні” ми пропонуємо реальний кейс: *колектив не виконує план, існує конфлікт, є різні позиції — що*

робити керівнику? Студенти спершу висловлюють інтуїтивні рішення, потім отримують теоретичний матеріал, а далі знову повертаються до кейсу й переглядають свої відповіді вже зі знанням концепцій. У цей момент і відбувається головне — знання „оживає”, стає особистісно значущим.

Саме так ми перетворюємо заняття на простір смислів: студент не просто слухає, а працює з прикладами, сперечається, моделює, пробує і помиляється. І тоді глибоке розуміння народжується природно — як результат власної активності, а не тільки записаних конспектів.

Уявімо заняття з цифрових технологій у менеджменті проєктів. Замість класичної лекції викладач пропонує студентам змодельовати власний міні-проєкт у групах: вони обирають продукт, визначають етапи, розподіляють ролі, встановлюють терміни. Для цього використовуються інструменти онлайн-співпраці. У процесі роботи студенти стикаються з реальними проблемами: як узгодити дії команди, як відстежити прогрес, як вирішити конфліктні ситуації. Потім відбувається презентація проєктів, колективне обговорення та аналіз результатів.

Цей приклад показує, що заняття стає цікавим завдяки дії, а змістовним- завдяки рефлексії та аналізу власного досвіду.

Інший метод - ігрові технології та симуляції. Наприклад, на занятті з управління ризиками студенти грають у рольову гру, де кожна команда відповідає за безпеку в умовах кризової ситуації. Вони приймають рішення, бачать наслідки, обговорюють альтернативи. Завдяки цьому знання не просто викладаються, а відчуються на практиці, що стимулює мислення і мотивацію.

Таблиця, яка показує приклади методів активізації, що роблять заняття цікавим і змістовним, та які компетентності вони формують:

Таблиця 6.2. Приклади методів активізації навчання та формування компетентностей

Метод / форма активізації	Приклад використання	Які компетентності формуються	Як це сприяє глибшому розумінню матеріалу
Кейс-метод	Розбір ситуації „Команда не виконує план проєкту”	Критичне мислення, прийняття рішень, аналіз	Студент бачить реальні проблеми та застосовує теорію на практиці
Проектна діяльність	Створення міні-проєкту з цифрових технологій	Планування, командна робота, тайм-менеджмент	Застосування знань у повному циклі від ідеї до результату
Рольові/ігрові технології	Симуляція кризової ситуації в управлінні ризиками	Комунікація, креативність, відповідальність	Студенти відчують наслідки рішень і розуміють причинно-наслідкові зв'язки
Дискусії та мозкові штурми	Обговорення „Як вирішити конфлікт у команді?”	Аргументація, критичне мислення, міжособистісні навички	Матеріал засвоюється через активне обговорення і аргументування власної позиції
Перевернуте навчання	Теоретичний матеріал — вдома, практичні завдання в аудиторії	Самоорганізація, самостійне мислення, аналітичні навички	Студент глибше опановує матеріал, адже одразу застосовує знання на практиці

Активні методи та форми навчання дозволяють зробити заняття не просто цікавим, а дійсно змістовним. Використовуючи кейси, проєкти, рольові ігри, дискусії та перевернуте навчання, ми створюємо ситуації, де студент не просто сприймає інформацію, а мислить, аналізує, приймає рішення і відповідає за результат. Такий підхід сприяє формуванню ключових компетентностей — аналітичного мислення, комунікації, командної роботи, креативності та самоорганізації — і забезпечує глибше розуміння навчального матеріалу, що готує студента до реальних професійних викликів.

6.3. Організація проблемного навчання

У сучасній освіті дедалі важливішим стає не просто передавати студенту готові знання, а навчити його думати, шукати рішення і брати відповідальність за результат. Саме для цього активно використовують

проблемне навчання — методику, яка ставить студентів перед конкретними завданнями чи ситуаціями, що потребують аналізу, обґрунтування та вибору оптимального рішення. Тут студент не пасивний слухач, а активний учасник процесу: він розглядає проблему, порівнює варіанти, перевіряє свої ідеї і робить висновки на основі логіки та знань.

Проблемне навчання стимулює критичне та творче мислення, розвиває навички самостійного пошуку інформації, моделювання процесів і прийняття рішень у складних або нестандартних ситуаціях. Це навчання не обмежується теоретичними вправами: студент працює з реальними кейсами, моделями, прикладами з професійної практики. В результаті він не просто засвоює знання, а формує власні компетентності, які будуть корисні у реальній професійній діяльності.

Таким чином, організація проблемного навчання є одним із ключових інструментів активізації освітнього процесу.

Приклад 1. Дисципліна: Англійська мова (професійна комунікація в IT)
Уявімо, що студенти проходять модуль «Ділова переписка англійською». Викладач створює проблемну ситуацію: група IT-фахівців отримала лист від клієнта з неоднозначними вимогами до проєкту, і потрібно підготувати відповідь, яка буде чіткою, професійною і водночас враховує побажання клієнта.

Як організувати роботу:

- Студенти працюють у малих групах, аналізують лист, виділяють ключові проблеми.
- Використовують попередні знання з граматики, стилістики і професійної термінології.
- Обговорюють варіанти відповіді, аргументують вибір формулювань.
- Презентують готовий лист і обговорюють, які рішення були найбільш ефективними.

Результат: студенти тренують критичне мислення, вчаться робити вибір, оцінювати ризики, адаптувати знання під реальні ситуації. Знання стає осмисленим і застосовуваним, а не лише механічним повторенням правил.

Приклад 2. Дисципліна: Українська мова за професійним спрямуванням (для ІТ/управлінських спеціальностей)

Проблемна ситуація: Студент отримує завдання підготувати службовий документ (лист, звіт, протокол наради) для внутрішнього або зовнішнього використання, але вихідні дані суперечливі або неповні. Наприклад, замовник надіслав запит із неточними формулюваннями, або потрібно об'єднати дані з різних джерел.

Як організувати роботу:

- Студенти аналізують отриманий матеріал, виділяють ключові моменти та уточнюють інформацію (можна у вигляді короткої дискусії або мозкового штурму).
- Використовують правила ділового мовлення, правопис, стилістику і термінологію.
- Формують власний варіант документа, аргументуючи вибір формулювань, структуру тексту, тон і стиль.
- Презентують результат, обговорюють альтернативні варіанти та роблять висновки.

Результат для студента:

- Розвивається критичне мислення — як правильно структурувати інформацію і зробити її зрозумілою.
- Формуються комунікативні компетентності — уміння чітко і професійно висловлювати думки.
- Практика показує, як теоретичні знання з мови застосовуються у професійній діяльності, що робить навчання осмисленим і корисним.

Проблемне навчання дозволяє поєднати різні дисципліни, створюючи ситуації, у яких студент не просто опановує знання, а відразу застосовує їх у практиці та думає критично. Якщо взяти ІТ-дисципліну, наприклад

«Метрологія та стандартизація» або «Проектний менеджмент», проблемна ситуація може виглядати так: група студентів отримує реальні виробничі дані або специфікації, які не відповідають стандартам. Їх завдання — проаналізувати проблему, знайти причини невідповідності, запропонувати оптимальні рішення і змодельовати процес виправлення. У цьому процесі студенти розвивають аналітичне мислення, навички командної роботи, критично оцінюють альтернативні варіанти, планують дії і приймають рішення, несучи відповідальність за результат.

Паралельно, у дисципліні «Українська мова за професійним спрямуванням», студент стикається з проблемними завданнями у створенні службових документів, звітів, протоколів або ділових листів, де вихідна інформація неповна, суперечлива або потребує узгодження. Наприклад, студент отримує запит клієнта або начальства, де формулювання нечіткі, а необхідно підготувати чіткий і професійний текст. Методика роботи тут схожа: аналіз матеріалу, виділення головного, обговорення можливих варіантів формулювання, створення власного тексту та аргументація своїх рішень. Студент тренує критичне мислення, увагу до деталей, комунікаційні навички та вміння адаптувати мову до професійного контексту.

Ці приклади демонструють, що проблемне навчання — це універсальний підхід, який можна інтегрувати у будь-яку дисципліну. У ІТ воно формує технічні та аналітичні компетентності, у мовних дисциплінах — комунікативні, мовні й професійні навички. В обох випадках студент не просто засвоює інформацію, а переживає процес пошуку рішення, робить помилки і робить висновки, що значно підвищує якість навчання. Такий підхід робить освіту осмисленою, практично орієнтованою і мотивуючою, адже студент бачить, навіщо йому потрібні знання, і одразу відчуває їх застосування у реальних професійних ситуаціях.

6.4. Дистанційна система освіти

Дистанційна освіта сьогодні вже не є просто альтернативою традиційним аудиторним заняттям — це повноцінна освітня система, яка дає

змогу студенту навчатися незалежно від часу та місця. Вона поєднує різноманітні цифрові платформи, онлайн-курси, відеолекції, інтерактивні завдання та інструменти для комунікації, створюючи умови для самостійного і гнучкого навчання. Водночас дистанційна освіта стимулює розвиток самоорганізації, відповідальності, інформаційної та цифрової компетентностей, адже студент має активно управляти власним освітнім процесом, планувати час і ресурс для досягнення результату.

У такій системі особливе значення має інтерактивність і зворотний зв'язок: студент не просто отримує матеріал, а взаємодіє з викладачем і колегами, обговорює завдання, виконує практичні вправи та проекти, що робить навчання осмисленим і результативним. Дистанційна освіта дозволяє інтегрувати сучасні технології у навчальний процес, формуючи не лише знання, а й практичні навички, необхідні для сучасного професійного середовища.

Розглянемо кілька розгорнутих і водночас креативних прикладів з досвіду дистанційної освіти:

Приклад 1. Віртуальні лабораторії та симуляції для ІТ-дисциплін

Студенти програмування чи кібербезпеки не завжди можуть мати доступ до дорогого обладнання чи серверів. У дистанційній освіті це вирішується через віртуальні лабораторії. Наприклад, студент отримує завдання змоделювати роботу серверної мережі або провести тестування безпеки програмного продукту в симуляції. Він бачить реальні наслідки власних рішень, може повторювати дії, аналізувати помилки і коригувати підхід. Така практика формує критичне мислення, аналітичні навички та самостійність, які важко забезпечити традиційною аудиторною формою.

Приклад 2. Проєктна робота через онлайн-платформи

У дистанційній системі студенти можуть працювати над комплексними проєктами, навіть перебуваючи в різних містах або країнах. Наприклад, група студентів з різних факультетів отримує завдання створити прототип мобільного додатку для університетської бібліотеки. Вони спілкуються через

Zoom або інші платформи, координують завдання, обговорюють дизайн, готують презентації в Canva. Кожен студент виконує власну частину, але результат залежить від координації і командної роботи. Така форма навчання не лише робить процес захопливим, а й формує ключові компетентності: комунікацію, управління проєктами, відповідальність за результат.

Приклад 3. Інтерактивні мовні курси та тренінги

На дистанційних курсах іноземних мов студенти часто працюють через платформи, що підтримують відеоконференції, чати, інтерактивні вправи і симуляції ділових ситуацій. Наприклад, студент ІТ-фахівець повинен провести переговори з «клієнтом» у реальному часі англійською. Він готує скрипт, обговорює варіанти відповіді, відпрацьовує різні стратегії комунікації. В результаті, знання мови перестає бути абстрактним, а стає практичним інструментом для професійного спілкування.

Приклад 4. Використання гейміфікації та онлайн-змагань

Для підвищення мотивації дистанційні платформи часто впроваджують елементи гри: бали за виконані завдання, рейтинги, сертифікати, внутрішні змагання між командами. Наприклад, на курсі «Управління проєктами» студенти проходять серію «міні-челенджів»: вони отримують випадкову проблемну ситуацію, вирішують її в команді за обмежений час і отримують зворотний зв'язок від викладача. Таке навчання не тільки активізує процес, а й формує креативність, командну взаємодію і швидке прийняття рішень.

Усі наведені приклади показують, що дистанційна освіта — це не просто альтернатива аудиторним заняттям, а повноцінна, гнучка та практикоорієнтована система навчання. Віртуальні лабораторії, проєктна робота в онлайн-командах, інтерактивні мовні курси та елементи гейміфікації дозволяють студенту не лише засвоювати знання, а й розвивати критичне мислення, аналітичні та комунікативні компетентності, креативність і самостійність. Дистанційна освіта формує вміння працювати з інформацією, приймати рішення у реальних або змодельованих ситуаціях і відповідати за

результат, що робить навчання осмисленим, мотивуючим і максимально наближеним до сучасних професійних викликів.

Отже, методологічні основи активізації навчання поєднують класичні педагогічні принципи з сучасними технологічними можливостями, створюючи середовище, де студент не просто отримує знання, а активно працює з ними, мислить, аналізує та приймає рішення. Дистанційні платформи, інтерактивні методи, проблемне навчання, проєктна діяльність та гейміфікація виступають інструментами, які підтримують індивідуальну траєкторію розвитку, формують ключові компетентності та готують студентів до реальних професійних викликів. Такий підхід забезпечує синтез теорії і практики, стимулює самостійну роботу, творчість та критичне мислення, роблячи навчальний процес осмисленим, мотивуючим і максимально наближеним до потреб сучасної професійної діяльності.

7. ОРГАНІЗАЦІЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ ТА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Розділ присвячено організації модульно-рейтингової та кредитно-модульної систем навчання, яка сьогодні стає ключовим елементом сучасної вищої освіти. У ньому ми розглянемо, як поділ навчального матеріалу на модулі дозволяє структурувати навчальний процес, зробити його більш гнучким і зрозумілим для студента. Модульна система сприяє поетапному засвоєнню знань, дає можливість оцінювати прогрес на кожному етапі та інтегрує принципи рейтингового контролю, що стимулює активну участь студента у навчанні.

Особлива увага буде приділена кредитно-модульній технології, яка поєднує модульний підхід із системою нарахування академічних кредитів. Такий підхід не лише забезпечує прозорість оцінювання та контролю, а й дозволяє студенту самостійно планувати свій навчальний маршрут, вибирати дисципліни відповідно до власних освітніх і професійних цілей. У наступних підпунктах ми детально розглянемо принципи побудови модулів, порядок оцінювання та інтеграцію рейтингових систем у навчальний процес.

7.1 Поняття «модульна система», термін "змістовий модуль", "рейтинг".

Модульна система навчання — це організаційна форма освітнього процесу, коли навчальний матеріал поділяється на окремі логічні блоки — модулі, кожен із яких має власні цілі, зміст, завдання та очікувані результати. Кожний модуль завершується оцінюванням, що дозволяє студенту зрозуміти, наскільки він засвоїв конкретну частину матеріалу, перш ніж переходити до наступного блоку. Такий підхід робить навчання більш структурованим, гнучким і орієнтованим на самостійне та поетапне засвоєння знань.

Приклад: у дисципліні «Проектний менеджмент» модульна система може виглядати так:

- Модуль 1 — «Основи управління проектами» (теорія, основні терміни, принципи)

- Модуль 2 — «Планування та організація проєктів» (практичні завдання, кейси, розробка плану)
- Модуль 3 — «Контроль і оцінка результатів проєкту» (симуляції, контрольні завдання, аналіз кейсів)

Кожен модуль має чітко визначену мету та результат, і студент може послідовно формувати компетентності, закріплюючи знання на практиці, перш ніж переходити до наступного етапу.

Змістовний модуль — це структурна частина навчальної дисципліни або освітньої програми, яка об'єднує логічно пов'язані знання, навички та компетентності, що студент має засвоїти за певний період. Кожен змістовний модуль має чітко визначену мету, навчальні завдання, методи викладання та очікувані результати, а також систему оцінювання, яка дозволяє контролювати засвоєння матеріалу. Такий підхід дозволяє студенту послідовно будувати знання, робити навчання системним і осмисленим, а викладачу — планувати та контролювати процес підготовки компетентного фахівця.

Приклад: у дисципліні «Інформаційні технології в менеджменті» один із змістовних модулів може називатися «Обробка та аналіз даних у Excel»:

- Мета модуля: навчити студента ефективно використовувати інструменти Excel для аналізу даних та підготовки звітів.
- Зміст: функції та формули, побудова таблиць і графіків, обробка великих масивів даних, створення звітів.
- Методи роботи: практичні заняття, кейси, самостійні завдання.
- Очікуваний результат: студент вміє створювати аналітичні таблиці, робити візуалізацію даних, оцінювати результати і використовувати їх для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, змістовний модуль формує конкретний блок компетентностей, який можна інтегрувати з іншими модулями дисципліни або програми, забезпечуючи поступове та логічне навчання.

Визначення поняття «Рейтинг»

Рейтинг у системі навчання — це показник навчальної успішності студента, який об'єднує оцінки за різні види навчальної діяльності (тестування, виконані завдання, проєкти, участь у дискусіях тощо) у зважену суму балів. Рейтинг дозволяє об'єктивно оцінити прогрес студента, порівняти результати з іншими та стимулювати активну участь у навчальному процесі.

Рейтинг у дисципліні «Інженерія програмного забезпечення»

Визначення: Рейтинг у ІТ-дисципліні — це комплексний показник навчальної успішності студента, який враховує результати різних видів діяльності: лабораторні роботи, контрольні завдання, проєктні завдання, тестування та активність у онлайн- або очних дискусіях. Такий підхід дозволяє відслідковувати прогрес студента у практичних і теоретичних навичках, а також стимулює системну роботу протягом семестру.

Приклад розрахунку рейтингу:

Вид діяльності	Максимальні бали	Вага у рейтингу
Лабораторні роботи	25	25%
Контрольні завдання	20	20%
Проєктна робота (командна/індивідуальна)	40	40%
Тести та онлайн-активність	15	15%

Формула рейтингу:

Рейтинг = (Лабораторні×0,25) + (Контрольні×0,2) + (Проєкт×0,4) + (Тести×0,15)

Приклад обчислення:

Студент набрав: лабораторні — 22, контрольні — 18, проєкт — 35, тести та активність — 12

Рейтинг = $(22 \times 0,25) + (18 \times 0,2) + (35 \times 0,4) + (12 \times 0,15) = 5,5 + 3,6 + 14 + 1,8 = 24,9$ з 25 можливих балів у рейтингу семестру

Ось приклад структурованої таблиці рейтингу для групи студентів у дисципліні «Інженерія програмного забезпечення», де показано результати за всіма видами діяльності та підсумковий рейтинг:

Студент	Лабораторні роботи (25%)	Контрольні завдання (20%)	Проектна робота (40%)	Тести та онлайн-активність (15%)	Підсумковий рейтинг (100%)
Студент 1	22	18	35	12	24,9
Студент 2	25	20	38	14	27,8
Студент 3	20	15	32	10	21,7
Студент 4	23	17	36	13	25,7
Студент 5	18	16	30	11	20,7

Пояснення до таблиці:

Рейтинг формується через зважування оцінок за різні види діяльності, що дає комплексну картину успішності студента.

Лабораторні роботи та проекти формують практичні компетентності, контрольні завдання — знання теорії, тести та онлайн-активність — самостійну та інтерактивну роботу студента.

Підсумковий рейтинг показує об'єктивний результат успішності у дисципліні, дозволяючи порівняти прогрес студентів і стимулювати активну участь у навчальному процесі.

Модульно-рейтинговий підхід у навчанні дозволяє студенту послідовно та системно засвоювати знання, формувати компетентності та оцінювати власний прогрес на кожному етапі. Змістовні модулі забезпечують логічне та поетапне навчання, а рейтингові системи дозволяють об'єктивно відстежувати успішність студента за різними видами діяльності — від лабораторних і контрольних завдань до проектної роботи та онлайн-активності. Такий підхід створює прозору, мотивуючу та

практикоорієнтовану систему, де студент не лише отримує оцінки, а й чітко розуміє, які компетентності він здобуває, які навички закріплює та як це допомагає підготуватися до реальних професійних викликів.

7.2 Кредитно-модульна система

Кредитно-модульна система (КМС) — це організаційна форма навчання, яка поєднує модульний підхід із системою академічних кредитів. Кожен модуль дисципліни має певну кількість кредитів, що відображає **обсяг** навчальної роботи студента — включно з аудиторними заняттями, самостійною роботою, практиками та проєктами. Кредити дозволяють оцінити не лише знання, а й час та зусилля, вкладені студентом у засвоєння матеріалу. Такий підхід сприяє гнучкості навчального процесу, самостійному плануванню освітньої траєкторії та інтеграції різних дисциплін у єдину програму.

Приклад використання КМС. Дисципліна: «Інженерія програмного забезпечення»

Модуль 1: «Основи програмування» — 3 кредити

Модуль 2: «Об'єктно-орієнтоване програмування» — 4 кредити

Модуль 3: «Розробка програмного продукту» (проєктна робота) — 5 кредитів

Модуль 4: «Тестування та забезпечення якості» — 3 кредити

Як використовується:

Студент послідовно проходить модулі, накопичуючи кредити.

Кредити враховуються при підсумковому засвоєнні дисципліни та семестру.

Якщо студент не набрав достатньо кредитів за модуль, він може повторно виконати завдання або пройти додаткові активності.

Результат: студент формує компетентності поступово і послідовно, а кредитна система дає прозору картину прогресу та рівень готовності до професійної діяльності.

Таблиця, яка показує взаємозв'язок модулів, кредитів та рейтингу у навчальному процесі:

Модуль дисципліни	Кредити (обсяг роботи)	Види завдань	Рейтингове оцінювання	Підсумковий результат
Модуль 1: Основи програмування	3	Лекції, лабораторні, тестування	0–25 балів	Накопичення компетентностей та кредитів
Модуль 2: Об'єктно-орієнтоване програмування	4	Практичні завдання, проєкт	0–35 балів	Підсумковий рейтинг модуля
Модуль 3: Розробка програмного продукту	5	Проєктна робота, кейси	0–40 балів	Підсумковий рейтинг модуля
Модуль 4: Тестування та якість	3	Лабораторні, тести, симуляції	0–25 балів	Підсумковий рейтинг модуля

Пояснення таблиці:

- Кожен модуль визначає конкретний обсяг навчальної роботи, який відображається у кредитах.
- Студент виконує різні завдання, за які отримує бали у рейтинговій системі.
- Підсумковий рейтинг модулю показує успішність засвоєння матеріалу, а накопичені кредити відображають обсяг освоєних знань і сформованих компетентностей.
- У кінці дисципліни підсумовуються всі рейтинги та кредити, що дозволяє оцінити загальну успішність і готовність студента до практичного застосування знань.

Отже, кредитно-модульна система навчання забезпечує структуровану, прозору та гнучку організацію освітнього процесу, де кожен модуль дисципліни визначає конкретний обсяг знань, умінь і компетентностей, які студент має засвоїти. Використання кредитів дозволяє оцінити як кількість вкладеного часу, так і рівень досягнутих результатів, а рейтингове оцінювання забезпечує об'єктивний контроль прогресу за всіма видами діяльності — від лекцій і лабораторних робіт до проєктних завдань та

самостійної роботи. Такий підхід не лише стимулює студента до активної участі у навчальному процесі, а й формує індивідуальну освітню траєкторію, роблячи навчання практикоорієнтованим, послідовним і зрозумілим, а підсумкові результати — прозорими та вимірюваними.

8. КРЕДИТНО-MOДУЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ

Кредитно-модульна технологія навчання є практичною реалізацією кредитно-модульної системи, про яку ми говорили у попередньому розділі. Якщо система визначає структуру навчального процесу, модулі та кредити, то технологія показує, як це працює на практиці — від планування дисципліни до оцінювання результатів і формування компетентностей. Вона об'єднує модульний підхід, систему кредитів і рейтингове оцінювання в єдину логіку, де студент послідовно проходить блоки знань, виконує завдання, отримує зворотний зв'язок і накопичує компетентності.

Розгляд технології після ознайомлення з системою модулів і рейтингів дозволяє зрозуміти перехід від теоретичної структури до практичного управління навчальним процесом. Тобто, ми вже знаємо, які модулі існують, як визначаються кредити і як оцінюється успішність, а технологія показує, як організувати роботу студентів і викладачів, щоб ці принципи ефективно реалізовувалися.

У сучасному освітньому процесі кредитно-модульна технологія є ключовим інструментом для активного, практикоорієнтованого навчання, адже вона дозволяє планувати дисципліну за логічними блоками, адаптувати навчальний темп під індивідуальні потреби студента та забезпечувати прозору оцінку результатів навчання. Таким чином, цей розділ допомагає зрозуміти, як саме модульна система і рейтинговий підхід перетворюються на дієву навчальну технологію, що формує компетентного фахівця.

8.1 Система залікових кредитів, дві основні функції

Система залікових кредитів є ключовим елементом кредитно-модульної технології навчання, оскільки вона дозволяє кількісно оцінити навчальне навантаження студента та обсяг освоєного матеріалу. Вона виконує дві основні функції: по-перше, контролює та аналізує навчальні досягнення студента, показуючи, які модулі він успішно пройшов і які компетентності сформував; по-друге, служить засобом планування та організації індивідуальної освітньої траєкторії, дозволяючи студенту і

викладачеві бачити логіку накопичення знань і розподілу зусиль протягом семестру або навчального року. Завдяки такій системі навчання стає більш прозорим, гнучким і орієнтованим на результат, а студент — активним учасником власного освітнього процесу.

Система залікових кредитів виконує важливу функцію аналізу прогресу студента. Кредити дозволяють не лише підрахувати кількість засвоєних знань, а й оцінити рівень сформованих компетентностей. Кожен модуль дисципліни має визначену кількість кредитів, яка відображає обсяг роботи студента — лекції, практичні завдання, проєкти, самостійну роботу та активність. Коли студент успішно виконує завдання модуля, він набирає кредити, що автоматично фіксує його прогрес у системі.

Таким чином, накопичення кредитів дає змогу викладачеві та студенту бачити, наскільки повно освоєно матеріал, які компетентності вже сформовані, а де потрібне додаткове опрацювання. Це робить навчальний процес прозорим і зрозумілим: студент бачить, що він уже засвоїв, а що ще треба підтягнути, і може планувати власну траєкторію навчання.

Приклад: у дисципліні «Інженерія програмного забезпечення»:

- Модуль 1 «Основи програмування» — 3 кредити: студент успішно виконав лабораторні роботи та тестування → отримав 3 кредити, що свідчить про формування базових програмувальних компетентностей.
- Модуль 2 «Проектна робота» — 5 кредитів: студент виконав проєкт, але не закрив усі завдання → набрав 3 з 5 кредитів. Система показує, що компетентності формуються частково, і студент повинен доопрацювати завдання для повного засвоєння.

Тобто, кредити стають інструментом аналізу прогресу: вони не лише оцінюють знання, а й відображають реальний рівень практичних і теоретичних компетентностей студента.

Функція планування та організації індивідуальної освітньої траєкторії

Друга ключова функція системи залікових кредитів полягає у тому, що вона дозволяє студенту і викладачеві чітко бачити логіку проходження навчальних модулів та обсяг необхідної роботи. Кредити не лише підраховують результати, а й формують план дій для ефективного освоєння дисциплін. Студент може самостійно планувати своє навчання, визначати пріоритети та контролювати темп, а викладач — коригувати процес, спрямовувати на слабкі моменти та підказувати оптимальні шляхи засвоєння матеріалу.

Ця функція робить навчання гнучким і персоналізованим, адже студенти з різним рівнем підготовки та темпом освоєння знань можуть рухатися індивідуально, не порушуючи загальної логіки навчального процесу. Таким чином, кредити стають орієнтиром і для студента, і для викладача, допомагаючи формувати освітню траєкторію, яка враховує як вимоги програми, так і індивідуальні потреби студента.

Приклад: у дисципліні «Інженерія програмного забезпечення» студент може обрати: швидше пройти базові модулі програмування та отримати кредити, більше часу приділити складному модулю проєктної роботи, паралельно працювати над самостійними завданнями та накопичувати кредити для підсумкового рейтингу.

Таким чином, система кредитів дозволяє організувати навчальний процес як послідовний, контрольований та адаптивний, де студент самостійно формує власну траєкторію успіху.

8.2 Модульно-рейтингова система організації навчання студентів

Модульно-рейтингова система поєднує структуровану модульну організацію дисципліни з рейтинговим оцінюванням студентів і системою залікових кредитів. Кожен модуль дисципліни передбачає певний обсяг навчальної роботи та відповідну кількість кредитів, що відображає обсяг знань, умінь і компетентностей, які студент має освоїти.

Система кредитів виконує дві ключові функції:

Аналіз прогресу студента — накопичення кредитів показує, які модулі пройдені, на якому рівні сформовані компетентності та де потрібне додаткове опрацювання матеріалу.

Планування індивідуальної освітньої траєкторії — кредити дозволяють студенту та викладачеві бачити логіку проходження дисциплін, оптимально розподіляти навантаження та адаптувати темп навчання під особливості кожного студента.

Рейтингове оцінювання в цій системі відображає успішність засвоєння матеріалу за різними видами діяльності, включно з лекціями, практичними та лабораторними роботами, проектами та самостійною роботою. Такий підхід робить навчання прозорим, гнучким та орієнтованим на результат, допомагає студенту контролювати власний прогрес та формує послідовну і практично спрямовану освітню траєкторію.

Отже, кредитно-модульна технологія навчання є практичною реалізацією модульно-рейтингового підходу і дозволяє впроваджувати принципи гнучкого, прозорого та результативного навчання. Вона об'єднує модулі дисципліни, систему залікових кредитів та рейтингове оцінювання в єдину логіку, де студент послідовно проходить навчальні блоки, виконує завдання різного типу та накопичує компетентності.

Вивчення цієї технології після розуміння кредитно-модульної системи та рейтингового оцінювання дозволяє бачити, як теоретичні принципи перетворюються на практичні дії: планування навчального процесу, організація роботи студентів і викладачів, формування індивідуальної освітньої траєкторії та контроль результатів. Завдяки цьому підходу навчання стає практикоорієнтованим, послідовним і зрозумілим, а студент отримує чітке відображення свого прогресу та рівня сформованих компетентностей.

9. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У сучасній вищій освіті управління навчально-творчою діяльністю студентів є ключовим елементом формування компетентного фахівця. Дидактичні основи дають змогу не лише організувати процес навчання, а й активізувати мислення, розвивати творчі здібності, формувати професійні та міждисциплінарні компетентності. Цей розділ спрямований на те, щоб показати, як педагогічні принципи, методи і технології взаємодіють між собою та забезпечують системне, осмислене і практично спрямоване навчання.

Розгляд дидактичних основ допомагає усвідомити, що навчальна діяльність студента — це не просто виконання завдань, а цілеспрямований процес розвитку творчого потенціалу та здатності до самостійного вирішення професійних завдань. Саме тут формується база для організації занять, практичних і лабораторних робіт, проєктної діяльності та інтеграції інноваційних технологій, що роблять навчання живим, змістовним і мотивуючим.

9.1 Технологія управління навчально-творчою діяльністю студентів.

Технологія управління навчально-творчою діяльністю студентів — це системний підхід до організації, координації та стимулювання навчального процесу, який спрямований на формування компетентностей, активізацію мислення та розвиток творчого потенціалу. Вона об'єднує методи, прийоми та засоби навчання таким чином, щоб студент не лише засвоював знання, а й умів їх практично застосовувати, аналізувати та інтегрувати у професійну діяльність.

Розгляд цієї технології дозволяє усвідомити, що управління навчально-творчою діяльністю — це не лише планування занять, а й підтримка індивідуальної траєкторії розвитку студента, контроль прогресу,

стимулювання активності та розвиток самостійності. Вона забезпечує системність, послідовність і наукову обґрунтованість навчального процесу, формуючи основу для ефективної взаємодії викладача і студента та підвищення результативності навчання.

Структура технології управління навчально-творчою діяльністю студентів

Технологія управління навчально-творчою діяльністю студентів має чітку структуру, яка забезпечує послідовне і системне навчання. Вона включає кілька основних компонентів:

Цілі та завдання навчальної діяльності

На цьому етапі визначаються, що саме студент повинен засвоїти, які компетентності та уміння розвивати, і які результати навчання очікуються. Цілі завжди орієнтовані на практичне застосування знань і формування творчого потенціалу.

Зміст навчання

Це тематичний матеріал, який подається студенту через лекції, практичні та лабораторні заняття, проєктні завдання або дослідження. Важливо, щоб зміст був осмисленим, послідовним і зв'язувався з реальними професійними ситуаціями.

Методи та прийоми управління

Тут визначаються педагогічні підходи, які активізують студентів: проблемне навчання, проєктні та модульні завдання, кейс-методи, інтерактивні вправи. Саме методи управління створюють умови для самостійної та творчої діяльності.

Організаційні форми та засоби

Включає різні формати роботи: індивідуальні і групові завдання, дистанційні і очні заняття, лабораторні роботи, симуляції та моделювання процесів. Засоби — це цифрові платформи, навчальні ресурси, програмне забезпечення, що підтримує навчання і контроль.

Контроль і оцінювання

На цьому етапі здійснюється аналіз результатів, рейтингове оцінювання та накопичення кредитів, що дає змогу студенту бачити свій прогрес і коригувати траєкторію навчання. Контроль включає не лише перевірку знань, а й оцінку умінь, компетентностей і творчої активності.

Зворотний зв'язок та корекція

Технологія передбачає постійний зворотний зв'язок від викладача та самостійний аналіз студентом власної діяльності. Це дозволяє оперативно коригувати навчальні завдання, адаптувати темп і складність матеріалу під індивідуальні потреби.

Етапи технології управління навчально-творчою діяльністю:

Планування цілей і змісту навчання;

Організація модульної або проєктної роботи;

Використання методів активізації і стимулювання студентів;

Контроль прогресу та оцінювання результатів;

Надання зворотного зв'язку і корекція процесу навчання.

Таким чином, технологія управління навчально-творчою діяльністю об'єднує всі складові навчального процесу — від цілей і змісту до оцінки результатів — і створює логічну, послідовну і мотивуючу систему, де студент стає активним учасником власного навчання.

Приклад застосування технології управління навчально-творчою діяльністю дисципліна: «Проєктна діяльність у сфері інформаційних технологій» (спеціальність ІТ, інженерія програмного забезпечення)

Ціль та завдання:

Студенти повинні навчитися розробляти програмний продукт від ідеї до готового прототипу, застосовуючи знання з алгоритмів, дизайну баз даних та командної роботи. Основна мета — сформувати професійні та проєктні компетентності, навички планування та критичного мислення.

Зміст навчання:

Модулі дисципліни включають:

Вступ до проєктної діяльності та постановка завдання;

Аналіз вимог та моделювання процесів;

Програмування та тестування компонентів;

Презентація та захист проєкту.

Методи та прийоми управління:

Проблемне навчання: студенти отримують реальні кейси і розв'язують конкретні проблеми;

Проєктний метод: робота над командним проєктом з розподілом ролей;

Інтерактивні методи: обговорення, мозковий штурм, дебати щодо вибору технічних рішень.

Організаційні форми та засоби:

Групові та індивідуальні проєкти;

Онлайн-платформи для командної роботи;

Лабораторні заняття з програмування та тестування;

Вебінари та консультації викладача.

Контроль та оцінювання:

Рейтингове оцінювання модулів;

Накопичення кредитів за виконані завдання;

Оцінка якості коду, документації та презентації проєкту;

Аналіз компетентностей, таких як робота в команді, планування і вирішення проблем.

Зворотний зв'язок і корекція:

Викладач дає регулярні коментарі та рекомендації;

Студенти аналізують власний прогрес та коригують завдання;

Корекція плану проєкту у разі невідповідності очікуваним результатам.

Результат: Студенти отримують цілісний досвід виконання проєкту, формують практичні і міждисциплінарні компетентності, навчаються планувати власну діяльність, працювати в команді та критично оцінювати

результати. Кожен етап процесу — від модулів до фінального проєкту — контролюється через кредити та рейтингову систему, що дозволяє керувати навчально-творчою діяльністю максимально прозоро та ефективно.

Технологія управління навчально-творчою діяльністю студентів об'єднує всі складові навчального процесу — цілі, зміст, методи, організаційні форми та контроль — у єдину, логічну і послідовну систему. Вона дозволяє не лише планувати та організовувати навчання, а й активно стимулювати творчу активність студента, розвивати його компетентності та самостійність.

Застосування цієї технології, особливо у проєктній або практичній діяльності, забезпечує поетапне засвоєння знань, формування професійних умінь та розвиток критичного мислення. Студент отримує можливість побудувати власну освітню траєкторію, контролювати прогрес і коригувати навчальні дії, а викладач — ефективно управляти навчальним процесом, створюючи умови для усвідомленого, змістовного і практично спрямованого навчання.

Таким чином, технологія управління навчально-творчою діяльністю стає інструментом інтеграції знань, умінь і творчого потенціалу, забезпечуючи системність, результативність та мотивованість студентів у процесі їхньої підготовки.

9.2. Діагностика знань та умінь студентів. Рейтингове оцінювання навчальних досягнень студентів.

Діагностика знань та умінь студентів є важливою складовою управління навчальним процесом, оскільки дозволяє визначити рівень засвоєння матеріалу, оцінити сформовані компетентності та виявити пробіли у навчанні. Вона не лише фіксує результати, а й надає інформацію для планування подальшого навчання, допомагає студенту зрозуміти власний прогрес і спрямувати зусилля на ті завдання, які потребують додаткової уваги.

Рейтингове оцінювання навчальних досягнень виступає ефективним інструментом мотивації та контролю. Воно дозволяє бачити не лише фінальний результат, а й поетапне накопичення знань і умінь у процесі опанування дисциплін. Такий підхід робить навчання прозорим і послідовним, формує у студента відчуття відповідальності за власну освітню траєкторію та сприяє розвитку самостійності, активності та прагнення до глибокого опанування матеріалу.

Приклад таблиці для діагностики знань та умінь студентів на ІТ-дисципліні «Використання інтернет-технологій у веб-розробці»

Таблиця 9.1

Завдання / Навичка	Метод діагностики	Очікуваний результат	Рівень засвоєння
Розуміння основ	Тестування, практичне завдання	Студент уміє створювати базову структуру веб-сторінки	Високий / Середній / Низький
Використання JavaScript для взаємодії на сторінці	Лабораторна робота, завдання «живий код»	Студент може реалізувати інтерактивні елементи (форми, кнопки, події)	Високий / Середній / Низький
Робота з API та AJAX-запитами	Практичне завдання, кейс	Студент уміє отримувати і обробляти дані з зовнішніх сервісів	Високий / Середній / Низький
Створення адаптивного дизайну	Проектне завдання	Студент може створювати веб-сторінки, що коректно відображаються на різних пристроях	Високий / Середній / Низький
Інтеграція баз даних з веб-інтерфейсом	Практичне завдання / міні-проект	Студент вміє зберігати, отримувати і обробляти дані через веб-інтерфейс	Високий / Середній / Низький
Використання систем контролю версій (Git)	Лабораторне завдання	Студент вміє працювати з репозиторієм, виконувати коміти та відновлювати версії	Високий / Середній / Низький

Ця таблиця дозволяє системно оцінити знання та уміння студента на різних рівнях, за різними методами (тести, лабораторні, проекти), і відразу бачити, які компетентності сформовані, а які потребують додаткової уваги.

Рейтингове оцінювання прогресу та накопичення балів – це система, за якої результат навчання студента формується не за одним підсумковим іспитом, а поступово, крок за кроком, протягом усього семестру. Кожен вид

роботи (тести, лабораторні, проєкти, індивідуальні завдання, участь у заняттях) має свою «вагу» в балах. Виконуючи їх, студент **накопичує бали**, які складаються у загальний рейтинг з дисципліни.

Така система показує не лише кінцевий результат, а й динаміку навчання: як студент рухається, де посилюється, а де виникають прогалини. Рейтинг дозволяє об'єктивніше оцінити зусилля та активність, мотивує працювати регулярно, а не «в останній день». У підсумку студент бачить свій рівень підготовки прозоро і зрозуміло, а викладач отримує інструмент для справедливої оцінки та корекції навчального процесу.

Приклад таблиці для рейтингового оцінювання прогресу та накопичення балів для ІТ-дисципліни «Використання інтернет-технологій у веб-розробці»:

Таблиця 9.2

Студент	Тести / 20 балів	Лабораторні / 30 балів	Проектні завдання / 30 балів	Участь та активність / 20 балів	Сумарний рейтинг / 100 балів	Рівень засвоєння
Студент А	18	25	28	18	89	Високий
Студент Б	15	22	25	17	79	Середній
Студент В	12	18	20	15	65	Середній
Студент Г	10	15	18	12	55	Низький
Студент Д	20	30	30	20	100	Високий

Пояснення до таблиці:

Тести – перевірка теоретичних знань (HTML, CSS, JavaScript).

Лабораторні роботи – оцінка практичних навичок у створенні веб-елементів та інтерактивних функцій.

Проектні завдання – комплексні завдання або міні-проєкти, що поєднують різні модулі навчання.

Участь та активність – враховується активність на заняттях, обговорення, робота в команді.

Сумарний рейтинг – накопичення балів за всі компоненти, що дозволяє бачити **прогрес студента поетапно**.

Рівень засвоєння – індикатор компетентності: високий, середній або низький, що допомагає викладачу та студенту планувати подальшу роботу.

Підсумовуючи, рейтингове оцінювання та система накопичення балів дають можливість зробити навчальний процес прозорим, керованим і мотивувальним для студента. Вони орієнтують не на разове «складання іспиту», а на систематичну роботу протягом усього семестру, формують відповідальність і навички самоорганізації. Такий підхід дозволяє відстежувати індивідуальний прогрес, своєчасно виявляти труднощі та підтримувати тих, хто потребує допомоги. У результаті підвищується не лише академічна успішність, а й якість підготовки майбутнього фахівця, адже оцінюється реальна динаміка навчальних досягнень, а не випадковий підсумковий результат.

9.3. Методика оцінювання знань, умінь і навичок. Різновиди контролю навчально-творчої діяльності студентів.

Методика оцінювання знань, умінь і навичок — це, по суті, продумана система, за допомогою якої ми визначаємо, що саме студент уже вміє, що розуміє, а над чим йому потрібно ще попрацювати. Історично оцінювання пройшло довгий шлях: від усних випробувань і суворих екзаменів «на пам'ять» до сучасних підходів, де враховується не тільки відтворення теорії, а й уміння застосовувати знання на практиці. Сьогодні дедалі менше говоримо лише про «оцінку в балах» і більше — про зворотний зв'язок, розвиток компетентностей і підтримку індивідуального прогресу студента.

Сучасна методика оцінювання передбачає поєднання різних форм: тестів, проєктів, практичних робіт, портфоліо, усних відповідей, участі в обговореннях. Важливо не просто «порахувати бали», а побачити, як студент мислить, як він уміє аналізувати, аргументувати, знаходити рішення. Такий

підхід робить оцінювання не покаранням і не формальністю, а природною частиною навчального процесу: студент розуміє, за що саме отримує свій результат, бачить власні сильні сторони й зони росту і, головне, відчуває, що оцінювання допомагає йому рухатися вперед, а не просто «закривати предмет».

Методика оцінювання базується на чітких критеріях, які дають відповідь не лише на запитання «скільки балів?», а передусім — за що саме студент їх отримує. Традиційно виділяють три складові: знання (що студент знає), уміння (що він уміє робити) і навички (що виконує автоматизовано, впевнено і без постійних підказок). Саме під ці складові й формуються критерії оцінювання.

Основні критерії оцінювання

1) Оцінювання знань

Тут ми дивимося на:

повноту відтворення теоретичного матеріалу;
правильність понять, термінів, визначень;
здатність пояснювати явища своїми словами;
логічність та послідовність відповіді;
глибину розуміння, а не просто механічне запам'ятовування.

2) Оцінювання умінь

Тут перевіряємо:

уміння застосовувати теорію на практиці;
здатність розв'язувати типові й нетипові завдання;
уміння аналізувати ситуації, робити висновки;
уміння працювати з інформацією, джерелами, інструментами;
здатність пояснити виконані дії (чому зробив саме так).

3) Оцінювання навичок

Звертаємо увагу на:

швидкість і впевненість виконання дій;
ступінь самостійності (без постійної допомоги викладача);

стабільність результату в різних умовах;
 дотримання алгоритмів, правил, техніки безпеки;
 якість виконання практичних робіт або операцій.

Таблиця 9.3

Що оцінюємо	На що дивимося	Приклади проявів
Знання	повнота, правильність, розуміння	правильні відповіді, володіння термінами
Уміння	застосування на практиці	розв'язання задач, виконання проєктів
Навички	автоматизованість, самостійність	швидко й точно виконання операцій

У сучасній педагогіці важливо, щоб критерії були прозорими та зрозумілими студенту. Тоді оцінювання перетворюється не на «здогадку викладача», а на справедливий і прогнозований процес: студент знає, що від нього очікують, і може усвідомлено рухатися до кращого результату.

Різновиди контролю навчально-творчої діяльності студентів охоплюють цілу систему способів перевірки того, як студент не лише засвоює знання, а й уміє творчо їх застосовувати. Контроль у цьому контексті — це не лише оцінка «результату», а й уважне стеження за процесом: як студент мислить, планує, помиляється, виправляє себе, вдосконалює ідею. Тому сучасне оцінювання навчально-творчої діяльності поєднує функції перевірки, мотивації, підтримки і зворотного зв'язку.

Різновиди контролю можуть відрізнятися за часом проведення, за метою і за формою організації. За часом виділяють:

вхідний контроль — визначає початковий рівень підготовки студентів;

поточний контроль — відстежує щоденну роботу, активність, виконання завдань;

рубіжний контроль — перевіряє засвоєння окремих тем або модулів;

підсумковий контроль — оцінює результат вивчення дисципліни чи проходження практики.

За формами організації контроль може бути *індивідуальним, груповим, фронтальним, автоматизованим (тестовим), портфоліо-контролем*, а

також контроль творчих продуктів: презентацій, проєктів, досліджень, стартап-ідей тощо. Особливе місце сьогодні посідає самоконтроль і взаємоконтроль, коли студент навчається оцінювати власні результати та давати конструктивний відгук іншим. Саме така система контролю допомагає перетворити навчання на свідомий, творчий процес, а не лише на механічне відтворення матеріалу.

Індивідуальний контроль

Суть: перевірка навчальних досягнень окремого студента (усно, письмово, проєкт, співбесіда).

Що дає в результаті:

виявляє особисті прогалини і сильні сторони; дає можливість персоналізувати допомогу; формує відповідальність і самооцінювання; показує динаміку розвитку конкретного студента.

Груповий контроль

Суть: оцінювання результатів роботи малої групи студентів.

Що дає в результаті:

розвиває командну взаємодію; показує здатність розподіляти ролі і відповідальність; формує комунікативні та соціальні компетентності; дозволяє оцінити колективний продукт діяльності.

Фронтальний контроль

Суть: одночасна перевірка знань усього академічного групового колективу (опитування, тест, бесіда, експрес-перевірка).

Що дає в результаті:

швидко картину загального рівня засвоєння матеріалу; виявлення типових помилок; можливість корекції навчального процесу одразу.

Автоматизований (тестовий) контроль

Суть: перевірка знань за допомогою тестів у паперовій чи електронній формі, платформ,

Що дає в результаті:

об'єктивність і прозорість оцінювання; швидкий зворотний зв'язок; можливість накопичення статистики успішності; перевірку великої кількості студентів за короткий час; оцінку рівня сформованості базових знань і навичок.

Портфоліо-контроль

Суть: оцінювання сукупності досягнень студента за певний період (проекти, творчі роботи, дослідження, сертифікати, участь у заходах).

Що дає в результаті:

бачення реальних компетентностей, а не лише оцінок; простеження професійного зростання у динаміці; розвиток саморефлексії і вміння презентувати себе; підтвердження практичних результатів навчання.

Наприклад. Портфоліо-контроль справді один із найсучасніших і найгуманніших видів оцінювання.

Ситуація: Студент протягом семестру навчається на дисципліні «Веб-технології». Замість лише іспиту викладач запроваджує портфоліо навчальних досягнень.

Що входить у портфоліо студента

Міні-проекти

створення особистої веб-сторінки
адаптивний сайт для вигаданої фірми
макет інтернет-магазину

Практичні роботи

верстка сторінок
робота з формами
інтеграція елементарних скриптів

Творчі завдання

власний дизайн інтерфейсу
розробка логотипу
удосконалення уже готового сайту

Рефлексійні записи студента

що вдалося найкраще

що було складним

над чим треба працювати

Зовнішні досягнення (якщо є)

участь у хакатоні

сертифікат з онлайн-курсу

участь у конференції / гуртку

Як здійснюється оцінювання

Викладач оцінює не одну «контрольну», а динаміку росту студента:

стартовий рівень → проміжні результати → фінальний продукт

рівень самостійності

уміння знаходити рішення

здатність удосконалювати свій продукт

презентацію результату

Оцінювання може мати бальну систему, наприклад:

за якість виконання

за креативність

за дотримання вимог

за рефлексію та самооцінку

Який результат дає портфоліо-контроль

Такий контроль:

показує реальні практичні компетентності

демонструє не лише “здав – не здав”, а зростання

мотивує студента працювати системно, а не «перед екзаменом»

формує професійне портфоліо для працевлаштування

дає студенту відчуття успіху і власної значущості

Студент наприкінці семестру не просто отримує оцінку, а може сказати: «У мене є реальні проєкти, я знаю, що вмію, і можу це показати».

Приклад невеликого портфоліо студента ІТ-спеціальності

ПІБ

Степаненко Олександр Сергійович

Спеціальність

Інженерія програмного забезпечення (студент 3 курсу)

Коротко про себе

Мотивований студент ІТ-спеціальності, орієнтований на розроблення сучасних веб-додатків. Прагну поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, працюю над власними проєктами, беру участь у хакатонах та командних розробках.

Ключові компетентності

володіння мовами програмування: **Python, JavaScript, C++**

основи веб-розробки: **HTML, CSS, React**

бази даних: **MySQL, PostgreSQL**

робота з системами контролю версій: **Git, GitHub**

навички командної роботи та тайм-менеджменту

Приклади проєктів

Веб-додаток “Student Planner”

функції: планування занять, дедлайнів, нагадування

стек: React + Node.js + MongoDB

Telegram-бот для розкладу занять

мова програмування: Python

можливості: отримання розкладу за групою, нагадування про пари

Навчальні досягнення

участь у студентській науковій конференції з доповіддю про штучний інтелект

призове місце в університетській олімпіаді з програмування

Сертифікати

Основи веб-розробки (Coursera)

Вступ до Python (Prometheus)

Контактні дані:.

Email: НННННe@gmail.com

Самоконтроль — це свідоме оцінювання студентом власних знань, умінь і навичок. Він допомагає студенту зрозуміти, наскільки він засвоїв матеріал, виявити прогалини та скорегувати свій навчальний процес. Самоконтроль може здійснюватися через: виконання тестових завдань, аналіз власних проєктів, порівняння результатів із критеріями успішності, ведення щоденника навчальної діяльності.

Результат: студент отримує відчуття власного прогресу, формує відповідальність за навчання і навчається планувати самостійне вдосконалення.

Взаємоконтроль — це оцінювання студентами робіт одне одного. Він розвиває критичне мислення, уміння аргументовано аналізувати результати іншого, а також підвищує відповідальність за власну роботу, бо студент усвідомлює, що його оцінка впливає на інших. Взаємоконтроль застосовується через: перевірку домашніх завдань у парах, рецензування проєктів, групові обговорення результатів роботи. Результат: формування компетентностей оцінювання, розвиток комунікативних та аналітичних навичок, активізація навчального процесу через взаємну підтримку.

Різні форми контролю не замінюють одна одну — вони доповнюють.

Разом вони дозволяють оцінити: знання, уміння, практичні компетентності, динаміку розвитку, готовність до професійної діяльності.

Тобто контроль перестає бути “каральним інструментом” і стає механізмом підтримки навчання та особистісного зростання студент.

Узагальнюючи, види контролю навчально-творчої діяльності студента формують цілісну систему оцінювання, яка дозволяє не лише перевіряти знання, а й стимулювати розвиток компетентностей, творчого мислення та самостійності. Кожна форма контролю — індивідуальна, групова, фронтальна, автоматизована чи портфоліо — має своє призначення і результат: від відстеження особистого прогресу студента до аналізу колективних результатів та формування практичних навичок.

Особливо важливими стають самоконтроль і взаємоконтроль, які дозволяють студенту усвідомлювати власні досягнення, корегувати прогалини і навчатися оцінювати роботу інших. Разом усі форми контролю забезпечують системність, об’єктивність і практичну цінність навчального процесу, формують відповідальність та активізують самонавчання, готуючи студента до реальних професійних викликів і до свідомого використання знань у практичній діяльності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ АСПІРАНТІВ

Розділ 1–2: Методика викладання та дидактичні основи

Складіть своє визначення методики викладання у вищій школі з урахуванням компетентнісного підходу та цифрових технологій.

Проаналізуйте основні принципи навчання і на прикладі вашої дисципліни покажіть, як вони реалізуються на практиці.

Опишіть три методи навчання, які можна використати для формування критичного мислення у студентів.

Складіть план лекції з інтеграцією мультимедійних засобів та елементів інтерактиву.

Розробіть схему логічного зв'язку методів, принципів, засобів та результатів навчання для конкретного курсу.

Проаналізуйте структуру вищої освіти і запропонуйте власну схему, що відображає рівні підготовки і типи закладів.

Складіть таблицю дидактичних основ підготовки управлінських кадрів (завдання, методи, результати).

Поясніть у короткому абзаці, як кафедра впливає на управління навчальним процесом.

Розділ 3–5: Організація навчального процесу та практик

Розробіть навчальний графік для семестру із зазначенням зв'язку графіка, робочих програм і тематичних планів з цілями навчання.

Опишіть різні види аудиторної роботи та методи її активізації.

Підготуйте таблицю організації праці викладача, де зазначено завдання, види діяльності та очікувані результати.

Проаналізуйте роль кафедри у забезпеченні самонавчального процесу студентів.

Складіть план практики для дисципліни ІТ із визначенням цілей, завдань і результатів.

Розробіть приклад вступної (ознайомчої) практики з покроковим описом завдань.

Опишіть методику виробничої фахової практики і приклади завдань для ІТ-спеціальностей.

Розробіть приклад переддипломної практики з проектними завданнями.

Складіть невеличку таблицю з прикладами кваліфікаційної практики для ІТ-дисципліни.

Опишіть онлайн-практику, її особливості та сферу застосування.

Складіть таблицю для самостійної та індивідуальної роботи студентів під час практики (завдання, методи, результати).

Напишіть короткий підсумок про методику проведення практик і роль самостійної роботи.

Розділ 6–8: Активізація навчання, інноваційні технології, модульно-кредитні системи

Поясніть значення інноваційних педагогічних технологій та наведіть приклади для своєї дисципліни.

Складіть таблицю, яка показує, як сучасні технології підтримують індивідуальну траєкторію студента.

Опишіть основні методи і форми активізації навчання та наведіть приклад інтерактивного заняття.

Створіть приклад проблемного навчання для ІТ-дисципліни та української мови за професійним спрямуванням.

Розробіть приклад дистанційного навчання із зазначенням інструментів, завдань і результатів.

Поясніть, що таке модульна система і складіть приклад змістового модуля.

Складіть таблицю для рейтингового оцінювання студентів ІТ-дисципліни.

Поясніть, що таке кредитно-модульна система і наведіть приклад її застосування на курсові.

Створіть невелику схему, яка показує зв'язок модулів, кредитів і рейтингу.

Поясніть, чому кредитно-модульна технологія навчання логічно продовжує кредитно-модульну систему і рейтинг.

Розділ 9: Дидактичні основи управління навчально-творчою діяльністю та контроль

Опишіть структуру технології управління навчально-творчою діяльністю студента, етапи та методи.

Розробіть приклад технології управління для курсу ІТ: завдання, методи, очікувані результати.

Складіть таблицю для діагностики знань та умінь студентів на прикладі веб-розробки.

Опишіть рейтингове оцінювання та накопичення балів із прикладом для групи студентів.

Проведіть аналіз видів контролю (індивідуальний, груповий, фронтальний, автоматизований, портфоліо, самоконтроль, взаємоконтроль) і напишіть короткий підсумок, що дає кожна форма.

ВИДИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ АСПІРАНТІВ

Проведення практичних занять в аудиторії для аспірантів має ключове значення у формуванні професійної компетентності та наукового мислення. Саме під час таких занять аспіранти мають можливість перевірити теоретичні знання на практиці, опанувати методи дослідження та моделювання процесів, а також відпрацювати навички управління навчально-творчою діяльністю. Аудиторні практичні заняття дозволяють організувати активну взаємодію між студентами та викладачем, сприяють розвитку критичного мислення, креативності та здатності приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності.

Крім того, практичні роботи забезпечують інтеграцію різних компонентів навчання: від індивідуальних завдань і проєктів до групових дискусій і симуляційних вправ. Вони допомагають **аспірантам** усвідомити власний прогрес, підвищити рівень самоконтролю та взаємоконтролю, а також закріпити компетентності, необхідні для подальшої наукової та професійної діяльності.

Таким чином, аудиторні практики стають невід'ємною складовою навчального процесу, яка поєднує теорію та практику, активізує навчання і готує аспіранта до реальних викликів професійної діяльності.

1. Кейс-стаді (Case Study)

Суть: розбір реальних або змодельованих ситуацій із викладання, управління навчальним процесом чи впровадження технологій.

Мета: розвивати аналітичне та критичне мислення, здатність приймати педагогічно обґрунтовані рішення.

Приклад: студенти аналізують кейс впровадження онлайн-практики в ІТ-курсі та пропонують алгоритм адаптації під іншу дисципліну.

2. Міні-проєкт

Суть: групова або індивідуальна робота над невеликим проєктом, що інтегрує теорію та практику.

Мета: формувати компетентності проектної діяльності та самостійного пошуку рішень.

Приклад: створення міні-плану дистанційного курсу для дисципліни “Методика викладання інформатики” із визначенням цілей, модулів, методів активізації.

3. Рольові ігри / симуляції

Суть: моделювання ситуацій з викладання або управління навчальним процесом, де аспіранти беруть на себе різні ролі (викладач, студент, адміністратор).

Мета: розвиток комунікативних навичок, навичок прийняття рішень, командної роботи.

Приклад: “Симуляція проведення семінару з інтерактивними методами” або “Кафедра вирішує конфлікт між студентом та викладачем”.

4. Практикум з аналізу та створення навчальних матеріалів

Суть: підготовка навчальних матеріалів, інтерактивних завдань або методичних схем.

Мета: розвиток умінь структурувати знання, створювати дидактично обґрунтовані матеріали.

Приклад: розробка мультимедійного модуля для лекції або практичного заняття з української мови за професійним спрямуванням.

5. Мозковий штурм / Brainstorming

Суть: генерація ідей з конкретної педагогічної чи методичної проблеми.

Мета: стимулювати креативне мислення та пошук нестандартних рішень.

Приклад: як інтегрувати дистанційні технології в очне навчання або як модернізувати оцінювання знань у кредитно-модульній системі.

6. Дослідницька практика

Суть: аналіз педагогічних процесів, методів, технологій з подальшим оформленням у звіт або презентацію.

Мета: формування наукового підходу, дослідницьких навичок, умінь робити висновки.

Приклад: порівняння ефективності різних методів активізації навчання на основі опитувань студентів та тестових результатів.

7. Рецензування та взаємоконтроль

Суть: перевірка робіт один одного, обговорення та аналіз помилок, пропозицій щодо покращення.

Мета: формування критичного мислення, навичок аналізу та аргументації.

Приклад: рецензування методичних розробок лекцій, практичних або дистанційних курсів аспірантами.

8. Практикум із цифрових технологій

Суть: застосування інструментів EdTech для створення інтерактивного навчального контенту.

Мета: навчити аспірантів використовувати сучасні технології у викладанні.

Приклад: розробка тестів у Moodle, створення інтерактивних презентацій або віртуальних лабораторій для ІТ-дисциплін.

НЕВЕЛИКИЙ ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ

Адаптивне навчання – організація освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей, потреб і темпу навчання здобувачів.

Академічна доброчесність – дотримання етичних норм у навчанні та науковій діяльності, уникнення плагіату, фальсифікацій і фабрикацій.

Академічна мобільність – можливість здобувачів та викладачів тимчасово навчатися або працювати в інших закладах освіти з визнанням результатів.

Академічна свобода – гарантоване право учасників освітнього процесу на вільний вибір форм, методів і засобів навчання та дослідження.

Андрагогіка – наука про навчання дорослих, що враховує їх життєвий досвід і професійні потреби.

Викладацька майстерність – сукупність професійних умінь викладача, що забезпечують ефективність освітнього процесу.

Дистанційне навчання – форма навчання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій без обов'язкової присутності в аудиторії.

Дискусія – метод навчання, що передбачає обмін думками між учасниками з метою пошуку спільного рішення.

Інтерактивні методи навчання – способи організації занять, що ґрунтуються на активній взаємодії здобувачів між собою та з викладачем.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації освітньої програми відповідно до потреб і можливостей студента чи аспіранта.

Компетентнісний підхід – орієнтація навчального процесу на формування ключових та професійних компетентностей.

Кредитно-модульна система – організація освітнього процесу, що базується на поділі змісту на модулі та зарахуванні кредитів ECTS.

Методи навчання – способи спільної діяльності викладача та здобувачів, спрямовані на досягнення освітніх результатів.

Навчальна мотивація – внутрішні та зовнішні спонукальні чинники, що зумовлюють активність і цілеспрямованість навчання.

Навчально-методичний комплекс – систематизований набір навчально-методичних матеріалів для забезпечення дисципліни.

Освітня програма – система освітніх компонентів, що визначає зміст, обсяг і логіку підготовки здобувачів.

Педагогічна рефлексія – усвідомлення викладачем власної діяльності, її результатів та шляхів удосконалення.

Педагогічні технології – цілісні системи організації навчального процесу з гарантованим досягненням результатів.

Проблемне навчання – організація навчання через створення проблемних ситуацій і їх самостійне розв’язання студентами.

Проектне навчання – форма організації діяльності здобувачів через виконання навчальних або наукових проєктів.

Самостійна робота – індивідуальна діяльність здобувача без безпосереднього керівництва викладача, але під його методичним супроводом.

Семінар – форма навчальних занять, що передбачає обговорення підготовлених повідомлень, рефератів, результатів досліджень.

Синергетичний підхід – бачення освіти як відкритої системи, що розвивається через взаємодію багатьох чинників.

Тьюторський супровід – індивідуальний педагогічний супровід здобувача освіти з метою підтримки його освітньої траєкторії.

Фасилітація навчання – сприяння викладача активності здобувачів через створення сприятливого освітнього середовища.

Формувальне оцінювання – оцінювання, спрямоване на підтримку навчання та надання зворотного зв’язку в процесі роботи.

Хмарні технології навчання – використання онлайн-платформ і сервісів для зберігання, обробки навчальних матеріалів і комунікації.

Список джерел

1. Беспарточна О., Замелюк М., Левицька В., Хомярчук А. Педагогіка партнерства в освітньому середовищі: теорія і технологія. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2021. 156 с.
 2. Білик Н., Любченко Н. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку особистості в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога*. № 5 (194). 2020. С. 41–46
 3. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи. К., 2019 http://www.dut.edu.ua/uploads/l_2123_47101844.pdf
 4. Дубасенюк О. А., Самойленко О. А. Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих) : навч.-метод. посіб. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 247 с.
 5. Левчук Ірина. Сучасні методики навчання в закладах вищої освіти : робочий зошитпрактикум. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 80 с.
 6. Мартинчук І. І. Дидактика історії та управління освітою: навчально-методичний посібник для студентів ОП «Публічна історія» / уклад. І. І. Мартинчук. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 147 с.
 7. Поясок Т. Б., Беспарточна О., Костенко О. В. Сучасні технології освітнього процесу. Інтерактивний навчальний посібник «Сучасні технології освітнього процесу» навчальний посібник. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2020. 228 с.
 8. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: *навчальний посібник*. Івано–Франківськ, 2022.180 с
 9. Закон України «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/lows/show/1556-18> (Статті 1, 8, 10–18).
 10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. URL : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
- Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України : веб-сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>.